

Αριθμός 46/2024
ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ
ΣΕ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Σήμερα, 25 Νοεμβρίου 2024, η Διοικητική Ολομέλεια του Συμβουλίου της Επικρατείας ενέκρινε τις προτεινόμενες «Πρακτικές Οδηγίες για την εφαρμογή της διαδικασίας ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας μετά τον ν. 5119/2024», οι οποίες έχουν ως εξής:

**“Πρακτικές Οδηγίες
για την εφαρμογή της διαδικασίας ενώπιον του Συμβουλίου
της Επικρατείας μετά τον ν. 5119/2024”**

Πίνακας περιεχομένων

- I. Εισαγωγή
- II. Έναρξη εφαρμογής νέων ρυθμίσεων – Εκδίκαση εκκρεμών υποθέσεων
- III. Μορφές διαδικασίας ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας
- IV. Προσαρμογή σελίδων, μορφή και περιεχόμενο δικογράφων
- V. Επιδόσεις δικογράφων και πράξεων ορισμού δικασίμου
- VI. Προσκόμιση στοιχείων από τους διαδίκους-Κανόνας προαποδείξεως-Συνέπειες μη αποστολής φακέλου

VII. Άσκηση προσθέτων λόγων

VIII. Άσκηση παρεμβάσεως

IX. Δικαστική πληρεξουσιότητα

X. Εκδίκαση υποθέσεως σε συμβούλιο - Αίτηση εισαγωγής στο ακροατήριο - Τριτανακοπή

XI. Συζήτηση στο ακροατήριο-Αναβολή

XII. Πρότυπη δίκη

XIII. Μεταφορά διαφορών στα τ.δ.δ. – Μεταβατικές ρυθμίσεις

I. Εισαγωγή

1. Σύμφωνα με το άρθρο 15 παρ. 6 περ. β του ν. 4938/2022 περί Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Καταστάσεως Δικαστικών Λειτουργών (Α΄ 109), στην αρμοδιότητα της Διοικητικής Ολομέλειας υπάγεται η λήψη αποφάσεων, μεταξύ άλλων, για θέματα απονομής της δικαιοσύνης. Σύμφωνα, εξάλλου, με το άρθρο 67 του Κανονισμού του Συμβουλίου της Επικρατείας, με απόφαση της Διοικητικής Ολομέλειας εγκρίνονται πρακτικές οδηγίες προς τους δικηγόρους και τους διαδίκους για τον τρόπο συντάξεως των δικογράφων και για την ενώπιόν του διαδικασία.

2. Με τον ν. 5119/2024 «Τροποποίηση του π.δ. 18/1989 “Κωδικοποίηση διατάξεων νόμων για το Συμβούλιο της Επικρατείας” (Α΄ 8) – Μεταφορά διαφορών στα Τακτικά Διοικητικά Δικαστήρια – Ρυθμίσεις για πιλοτική ή κατόπιν προδικαστικού ερωτήματος δίκη ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας – Άλλες διατάξεις» (Α΄ 103/5.7.2024),

επήλθαν εκτεταμένες μεταβολές στην ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας διαδικασία εκδίκασης των υποθέσεων. Οι μεταβολές αυτές αφορούν τις διαδικαστικές πράξεις τόσο του Δικαστηρίου, όσο και των διαδίκων και των πληρεξουσίων δικηγόρων τους. Επίσης επήλθαν μεταβολές σχετικές με τη διεξαγωγή της πρότυπης δίκης του άρθρου 1 του ν. 3900/2010 (Α' 213), καθώς και τροποποιήσεις στους νόμους 1406/1983 (Α' 182) και 702/1977 (Α' 268) σχετικές με την αρμοδιότητα των διοικητικών δικαστηρίων, στα οποία μεταφέρονται ορισμένες διαφορές που εκδικάζονταν από το Συμβούλιο της Επικρατείας. Δεδομένου ότι η μεταρρύθμιση αυτή επιφέρει ουσιώδεις διαφοροποιήσεις σε σχέση με τα έως τώρα ισχύοντα, συντρέχει περίπτωση, σύμφωνα με τις προαναφερθείσες διατάξεις του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και του Κανονισμού του Συμβουλίου της Επικρατείας, να εκδοθούν πρακτικές οδηγίες προς τους δικηγόρους και τους διαδίκους σχετικές με την εφαρμογή των νέων ρυθμίσεων. (Εφεξής η αναφορά σε διατάξεις του π.δ. 18/1989, αν δεν διευκρινίζεται ρητώς το αντίθετο, αφορά τις διατάξεις του όπως ισχύουν μετά τον ν. 5119/2024).

II. Έναρξη εφαρμογής νέων ρυθμίσεων – Εκδίκαση εκκρεμών υποθέσεων σε συμβούλιο (άρθρα 23 και 36 του ν. 5119/2024)

Έναρξη εφαρμογής νέων ρυθμίσεων

3. Οι διατάξεις του Μέρους Β' (άρθρα 3 έως 23) του ν. 5119/2024, με τις οποίες ρυθμίζεται η ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας διαδικασία και αντικαθίσταται σειρά διατάξεων του π.δ. 18/1989 (άρθρα 3 έως 21 του ν. 5119/2024), ισχύουν από τις 16.9.2024 (άρθρο 36 παρ. 1 του ν. 5119/2024) και εφαρμόζονται στα ένδικα βοηθήματα και μέσα αρμοδιότητας του Συμβουλίου της Επικρατείας που ασκούνται από τις 16.9.2024 και εφεξής.

4. Κατά την έννοια της μεταβατικής διατάξεως του άρθρου 23 παρ.

1 του ν. 5119/2024, όλα τα ένδικα βοηθήματα και μέσα που ασκήθηκαν οπουδήποτε (είτε στο Συμβούλιο της Επικρατείας είτε σε άλλο δικαστήριο είτε σε δημόσια αρχή) έως και τις 15.9.2024 και υπάγονται στην αρμοδιότητα του Συμβουλίου της Επικρατείας εκδικάζονται με βάση τις διατάξεις του π.δ. 18/1989 όπως ίσχυαν προ της 16.9.2024, δηλαδή κατά τον χρόνο της καταθέσεώς τους, αδιαφόρως του χρόνου περιελεύσεώς τους στο Συμβούλιο της Επικρατείας.

5. Δεν ασκεί, επίσης, επιρροή στην εφαρμογή των ανωτέρω κανόνων η άσκηση του ενδίκου βοηθήματος ενώπιον αναρμοδίου δικαστηρίου ή ο χρόνος κατά τον οποίο εκδίδεται η απόφαση ή η πράξη (πριν ή μετά από τις 16.9.2024), με την οποία παραπέμπεται στο Συμβούλιο της Επικρατείας ένδικο βοήθημα που ασκήθηκε αναρμοδίως σε άλλο διοικητικό δικαστήριο. Π.χ. ένδικο βοήθημα που ασκήθηκε πριν από τις 16.9.2024 σε αναρμόδιο δικαστήριο, παραπέμφθηκε στο Συμβούλιο της Επικρατείας με απόφαση ή πράξη που εκδόθηκε οποτεδήποτε, περιήλθε δε στο Συμβούλιο από τις 16.9.2024 και εφεξής, εκδικάζεται βάσει του χρόνου ασκήσεώς του (προ της 16.9.2024) κατά τις διατάξεις του π.δ. 18/1989, όπως ισχύουν πριν από την τροποποίησή τους με τον ν. 5119/2024.

6. Σε περίπτωση που διαταχθεί χωρισμός του αρχικού δικογράφου λόγω ελλείψεως ομοδικίας ή συνάφειας (άρθρο 45 παρ. 6 π.δ. 18/1989, όπως ισχύει) και κατατεθούν νέα δικόγραφα κατά χωρισμό του αρχικού, ως χρόνος ασκήσεως νοείται για όλα τα δικόγραφα ο χρόνος ασκήσεως του αρχικού δικογράφου και οι εφαρμοστέες διατάξεις καθορίζονται με βάση τον χρόνο αυτόν.

7. Σύμφωνα με το άρθρο 23 παρ. 2 του ν. 5119/2024, τα διοικητικά δικαστήρια, όταν δικάζουν ακυρωτικές διαφορές, εξακολουθούν να εφαρμόζουν τις διατάξεις του π.δ. 18/1989, όπως ισχύουν πριν από τις 16.9.2024, χωρίς να ασκεί επιρροή ο χρόνος ασκήσεως της αίτησης

ακυρώσεως (πριν ή μετά από τις 16.9.2024). Οι εφέσεις, όμως, που ασκούνται ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας κατά των αποφάσεων των διοικητικών δικαστηρίων σε ακυρωτικές διαφορές από τις 16.9.2024 και εφεξής εκδικάζονται, σε ό,τι αφορά την ενώπιον του Συμβουλίου διαδικασία (προδικασία, επιδόσεις, πρόσθετοι λόγοι, πληρεξουσιότητα κ.λπ.), με βάση τις διατάξεις που ισχύουν κατά τον χρόνο ασκήσεως της εφέσεως, αδιαφόρως του χρόνου ασκήσεως της αίτησης ακυρώσεως.

8. Οι λοιπές διατάξεις του ν. 5119/2024 (πλην των διατάξεων του Μέρους Β'), ισχύουν, σύμφωνα με το άρθρο 36 παρ. 1 και 2 του ν. 5119/2024, από τη δημοσίευση του ν. 5119/2024 στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (5.7.2024), η δε εφαρμογή τους στις εκκρεμείς υποθέσεις ρυθμίζεται από τις οικείες μεταβατικές διατάξεις (άρθρο 27 ν. 5119/2024) (βλ., κατωτ., κεφ. XIII).

Εκδίκαση εκκρεμών υποθέσεων σε συμβούλιο

9. Με το άρθρο 23 παρ. 3 του ν. 5119/2024 παρέχεται η δυνατότητα εκκρεμή ένδικα βοηθήματα και μέσα, κατατεθέντα έως και τις 15.9.2024, για τα οποία μπορεί να έχει ή να μην έχει ορισθεί δικάσιμος, να εισάγονται με πράξη του οικείου προέδρου στον δικαστικό σχηματισμό σε συμβούλιο του άρθρου 34Γ του π.δ. 18/1989 και να εκδικάζονται κατά τις διατάξεις των νέων άρθρων 34Α και 34Β του π.δ. 18/1989.

10. Η ανωτέρω εξαιρετική ρύθμιση αφορά την εφαρμογή των νέων διατάξεων των άρθρων 34Α, 34Β και 34Γ του π.δ. 18/1989: (α) μόνο ως προς την προβλεπόμενη συγκρότηση του δικαστικού σχηματισμού σε συμβούλιο (χωρίς πάντως να αποκλείεται η συγκρότηση με δικαστές μεγαλύτερου βαθμού ήτοι από τον πρόεδρο ή τον αναπληρωτή του και δύο συμβούλους, αν για την εισαγόμενη σε συμβούλιο υπόθεση έχει ήδη ορισθεί ως εισηγητής σύμβουλος)· και (β) μόνο ως προς τον χαρακτήρα της εισαγόμενης σε συμβούλιο (εκκρεμούς) υποθέσεως ως ευχερούς από

νομική και πραγματική άποψη, χωρίς δηλαδή να απαιτείται για την έκδοση αποφάσεως σε συμβούλιο το ένδικο βοήθημα ή μέσο να είναι προδήλως अपαράδεκτο ή αβάσιμο ή προδήλως βάσιμο, όπως ίσχυε έως τώρα. Ως προς όλα τα άλλα στοιχεία της διαδικασίας σε συμβούλιο (π.χ. επιδόσεις αποφάσεων του δικαστικού σχηματισμού, ειδικό παράβολο για την εισαγωγή υποθέσεως στο ακροατήριο, αυξημένη δικαστική δαπάνη κ.λπ.), εφαρμόζονται οι διατάξεις των άρθρων 34Α και 34Β του π.δ. 18/1989, όπως ίσχυαν πριν από τον ν. 5119/2024.

11. Το δεύτερο εδάφιο της παρ. 3 του άρθρου 23 του ν. 5119/2024 προβλέπει ότι αν η εκκρεμής υπόθεση (προ της 16.9.2024) έχει ήδη εισαχθεί στο ακροατήριο, ο αρμόδιος Γραμματέας ενημερώνει τους πληρεξουσίους δικηγόρους των διαδίκων για την εισαγωγή της υποθέσεως στο ακροατήριο.

12. Η εν λόγω ενημέρωση από τη Γραμματεία αφορά μόνο την εισαγωγή της υποθέσεως σε συμβούλιο, παρέλκει δε στην περίπτωση που κατά τη δικάσιμο που είχε ορισθεί ο πρόεδρος ανακοινώνει, κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο, ότι η υπόθεση εισάγεται σε συμβούλιο. Σε κάθε άλλη περίπτωση, η ενημέρωση γίνεται από τη Γραμματεία με κάθε πρόσφορο μέσο (τηλεφωνικώς, ηλεκτρονικό ταχυδρομείο) προς τους πληρεξουσίους δικηγόρους των διαδίκων και με χρήση των στοιχείων επικοινωνίας με αυτούς που προκύπτουν από τη δικογραφία, καταχωρίζεται δε σχετική σημείωση στον φάκελο, η οποία φέρει ημερομηνία και υπογραφή από τον Γραμματέα που έκανε την ενημέρωση. Η τυχόν αδυναμία επικοινωνίας της Γραμματείας με κάποιον ή κάποιους από τους δικηγόρους των διαδίκων βεβαιώνεται με την ίδια καταχώριση.

13. Η ανωτέρω ενημέρωση προς τους πληρεξουσίους δικηγόρους των διαδίκων, εφόσον η ταυτότητα και τα στοιχεία επικοινωνίας με αυτούς προκύπτουν από τη δικογραφία, γίνεται και στην περίπτωση εισαγωγής στην εν συμβουλίω διαδικασία εκκρεμούς υποθέσεως για την οποία δεν

έχει ορισθεί δικάσιμος (απροσδιόριστες υποθέσεις) κατ' ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 23 παρ. 3 εδάφιο δεύτερο του ν. 5119/2024.

III. Μορφές διαδικασίας ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας (άρθρα 20, 20Α, 22 παρ. 4, 34Γ π.δ. 18/1989)

Διαδικασία με προδικασία σε συμβούλιο («τακτική διαδικασία»)

14. Κεντρικό άξονα της μεταρρυθμίσεως που επήλθε με τις διατάξεις του Β' Μέρους (άρθρα 3 έως 23) του ν. 5119/2024 αποτελεί η θέσπιση προδικαστικής φάσης, η οποία αφορά όλες τις υποθέσεις που εισάγονται στο Συμβούλιο της Επικρατείας και όλους τους δικαστικούς σχηματισμούς, Ολομέλεια και Τμήματα. Η προδικαστική αυτή φάση, η οποία αρχίζει με ανάθεση της υποθέσεως από τη Γραμματεία του οικείου δικαστικού σχηματισμού σε πάρεδρο ή εισηγητή του Τμήματος ή σε πάρεδρο με τριετή τουλάχιστον υπηρεσία στον βαθμό, αν πρόκειται για την Ολομέλεια, ολοκληρώνεται με την έκδοση από τον δικαστικό σχηματισμό σε συμβούλιο του άρθρου 34Γ του π.δ. 18/1989 πρακτικού, με το οποίο η υπόθεση εισάγεται στη συνέχεια στο αντίστοιχο ακροατήριο.

15. Η ανωτέρω μορφή διαδικασίας ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας αποτελεί την «τακτική διαδικασία» και εφαρμόζεται σε όλες τις περιπτώσεις εκτός από εκείνες στις οποίες εφαρμόζεται η διάταξη του άρθρου 20Α του π.δ. 18/1989 («εξαιρετική διαδικασία»).

Διαδικασία με απευθείας εισαγωγή της υποθέσεως στο ακροατήριο («εξαιρετική διαδικασία»)

16. Η εφαρμογή του άρθρου 20Α του π.δ. 18/1989, δηλαδή η απευθείας εισαγωγή της υποθέσεως στο ακροατήριο με την άμεση έκδοση πράξης ορισμού εισηγητή και δικασίμου από τον πρόεδρο του οικείου

δικαστικού σχηματισμού, αποτελεί εξαιρετική εκδοχή της ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας διαδικασίας.

17. Η κατά το άρθρο 20Α του π.δ. 18/1989 εξαιρετική διαδικασία εφαρμόζεται:

α) Στις περιπτώσεις που από ειδικές διατάξεις προβλέπεται η ταχεία εκδίκαση υποθέσεων ή την ταχεία αυτή εκδίκαση επιβάλλει η όλη οικονομία των ειδικών ρυθμίσεων. Τέτοιες ρυθμίσεις περιλαμβάνονται, ενδεικτικά, στις διατάξεις του άρθρου 372 του ν. 4412/2016 (διαφορές προσυμβατικού σταδίου αναθέσεως δημοσίων συμβάσεων), του άρθρου 22 του ν. 4864/2021 (στρατηγικές επενδύσεις), των άρθρων 82 του ν. 4804/2021 και 21 παρ. 4 περ. β του π.δ. 18/1989 (αιτήσεις αναιρέσεως επί εκλογικών διαφορών), του άρθρου 69Α του π.δ. 18/1989 (αίτηση επαναλήψεως διαδικασίας μετά την έκδοση αποφάσεως του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων), του άρθρου 1 του ν. 3900/2010 (πρότυπη δίκη), όπως ισχύουν.

β) Στις περιπτώσεις επείγοντος χαρακτήρα της υποθέσεως (π.χ. πράξεις περιορισμένης χρονικής ισχύος) ή εφόσον συντρέχουν εξαιρετικές περιστάσεις, οι οποίες μπορεί να προκύπτουν και από σχετικό αίτημα διαδίκου. Η άσκηση αιτήσεως αναστολής δεν συνιστά άνευ ετέρου λόγο χαρακτηρισμού της όλης υποθέσεως ως επείγουσας για την εφαρμογή του άρθρου 20Α του π.δ. 18/1989.

18. Το ότι μια υπόθεση εμφανίζει μείζονα σπουδαιότητα δεν αποτελεί, κατ' αρχήν, λόγο απευθείας εισαγωγής της στο ακροατήριο κατά το άρθρο 20Α του π.δ. 18/1989. Η μείζων σπουδαιότητα συνεκτιμάται με τις λοιπές περιστάσεις, οι οποίες μπορεί να καθιστούν αναγκαία την εφαρμογή της εξαιρετικής διαδικασίας.

IV. Προσαρμογή σελίδων, μορφή και περιεχόμενο δικογράφων

(άρθρο 17 παρ. 6 και 7 π.δ. 18/1989)

Κύρια δικόγραφα (ένδικα βοηθήματα και μέσα, δικόγραφο προσθέτων λόγων, παρέμβαση) – Περιεχόμενο προσαρμοσμένου δικογράφου

19. Στη διαδικασία προσαρμογής υπόκεινται μόνο τα εισαγωγικά δικόγραφα ενδίκων βοηθημάτων (οριστικής και προσωρινής δικαστικής προστασίας), τα δικόγραφα ενδίκων μέσων και τα δικόγραφα προσθέτων λόγων και παρεμβάσεων, όταν τα δικόγραφα αυτά υπερβαίνουν τις τριάντα (30) σελίδες, χωρίς να συνυπολογίζονται οι σελίδες ή τα τμήματά τους που αφορούν τα ονόματα των διαδίκων και τις προσβαλλόμενες πράξεις ή αποφάσεις (άρθρο 10 παρ. 2 του Κανονισμού του Συμβουλίου της Επικρατείας).

20. Η μη προσαρμογή των δικογράφων από τον υπογράφοντα δικηγόρο έχει ως συνέπεια το απαράδεκτο και την απόρριψή τους (άρθρο 17 παρ. 7 του π.δ. 18/1989).

21. Τα προσαρμοσμένα δικόγραφα είναι τα μόνα που λαμβάνονται υπόψη για την εκδίκαση της υποθέσεως.

22. Η προσαρμογή του δικογράφου από τον υπόχρεο συνίσταται αποκλειστικώς στην απαλοιφή περιεχομένου του αρχικού δικογράφου και στις απολύτως αναγκαίες, λόγω της απαλοιφής περιεχομένου, προσαρμογές του κειμένου του. Το προσαρμοσμένο δικόγραφο πρέπει να παραπέμπει στα σημεία (σελίδες) του αρχικού δικογράφου που απαλείφονται.

23. Δεν είναι επιτρεπτό η προσαρμογή του αρχικού δικογράφου να χρησιμοποιείται με σκοπό την ουσιώδη μεταβολή του περιεχομένου του ή για τη θεραπεία πλημμελειών του αρχικού δικογράφου (π.χ. αοριστία,

έλλειψη ισχυρισμών για το παραδεκτό ενδίκου μέσου). Η διαπίστωση ουσιώδους αποκλίσεως μεταξύ αρχικού και προσαρμοσμένου δικογράφου (όπως η προσθήκη νέου λόγου ή η θεραπεία της αοριστίας προβληθέντος με το αρχικό δικόγραφο λόγου) οδηγεί στην ολική ή εν μέρει απόρριψη του ενδίκου βοηθήματος ή μέσου ως απαραδέκτου.

Λοιπά δικόγραφα, υπομνήματα

24. Τα λοιπά δικόγραφα (π.χ. δικόγραφα συνεχίσεως δίκης άρθρου 32 παρ. 3 π.δ. 18/1989, έγγραφα επικλήσεως πρόσθετης νομολογίας προς θεμελίωση του παραδεκτού ενδίκου μέσου κατά τα άρθρα 53 παρ. 4 και 58 παρ. 1 του π.δ. 18/1989, υπομνήματα) δεν υπόκεινται σε προσαρμογή και αν υπερβαίνουν τις είκοσι (20) σελίδες απορρίπτονται ως απαράδεκτα. Η υπέρβαση των είκοσι (20) σελίδων δεν αφορά πάντως στοιχεία του δικογράφου όπως ονόματα διαδίκων, προσβαλλόμενες πράξεις ή απλούς καταλόγους εγγράφων (βλ. άρθρο 10 του Κανονισμού του Συμβουλίου της Επικρατείας).

Μορφή δικογράφων

25. Ο Κανονισμός του Συμβουλίου της Επικρατείας διαλαμβάνει ειδικές ρυθμίσεις για τη μορφή των δικογράφων (διαστάσεις, γραμματοσειρές, μέγεθος γραμμάτων, διαστήματα).

26. Ειδικότερα, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 10 του Κανονισμού, «Το κείμενο των δικογράφων πρέπει α) να περιέχεται σε φύλλο Α4 και να μην περιλαμβάνει χειρόγραφες σημειώσεις, διορθώσεις ή προσθήκες και β) να συντάσσεται ομοιόμορφα σε γραμματοσειρά (ενδεικτικά Arial, Times New Roman, Liberation Serif) 12 για το κυρίως κείμενο και 10 για τυχόν υποσημειώσεις, με επαρκή διαστήματα μεταξύ των γραμμών και περιθώρια σελίδας (διάστιχο με διάστημα 1,5 και περιθώρια σελίδας τουλάχιστον 2 εκ.) προκειμένου να καθίσταται ευανάγνωστο. Η

προβλεπόμενη στην παρ. 2 του άρθρου 19 του π.δ. 18/1989 συνοπτική έκθεση των τιθέμενων νομικών ζητημάτων προτάσσεται στο δικόγραφο του ενδίκου βοηθήματος ή μέσου αμέσως μετά τα ονόματα των διαδίκων και τις προσβαλλόμενες πράξεις ή αποφάσεις. Στα δικόγραφα δεν επιτρέπεται να ενσωματώνονται αυτούσια, να είναι συνδεδεμένα ή να συρράπτονται άλλα έγγραφα. Τα έγγραφα αυτά δεν λαμβάνονται υπόψη εκτός αν κατατεθούν χωριστά από τον διάδικο και τεθούν στον φάκελο ως στοιχεία της δικογραφίας συνοδευόμενα από κατάσταση εγγράφων».

27. Η ακριβής τήρηση των ρυθμίσεων του Κανονισμού είναι αναγκαία, ώστε τα τιθέμενα με το άρθρο 17 παρ. 6 του π.δ. 18/1989 όρια αριθμού σελίδων των δικογράφων να μην καταστρατηγούνται. Αν αυτό συμβαίνει κατά τρόπο εμφανή (π.χ. με την επιλογή πολύ μικρής γραμματοσειράς), θα πρέπει να εφαρμόζεται η διαδικασία προσαρμογής του δικογράφου, όπου προβλέπεται, και να επιβάλλονται οι συνέπειες της παραβάσεως.

Επιδόσεις προσαρμοσμένου ή μη προσαρμοσμένου δικογράφου

28. Οι προθεσμίες που τίθενται για την υποβολή προσαρμοσμένου δικογράφου (άρθρο 17 παρ. 6 και 7 του π.δ. 18/1989) δεν αναστέλλουν τις προθεσμίες για τις επιδόσεις δικογράφων, τις οποίες υποχρεούται να διενεργεί ο διάδικος κατά τις διατάξεις του π.δ. 18/1989 (άρθρο 21 παρ. 1 περ. α π.δ. 18/1989) ή ειδικών νομοθετημάτων (π.χ. άρθρο 372 του ν. 4412/2016).

29. Στον διάδικο που έχει την υποχρέωση να επιδώσει το δικόγραφο το οποίο υπόκειται σε προσαρμογή παρέχεται η ευχέρεια να προβεί σε εμπρόθεσμη επίδοση είτε του προσαρμοσμένου δικογράφου (μετά την προσαρμογή) είτε του μη προσαρμοσμένου δικογράφου (πριν από την προσαρμογή). Η επίδοση του μη προσαρμοσμένου δικογράφου

είναι έγκυρη, όπως και η επίδοση του προσαρμοσμένου δικογράφου.

30. Αν ο διάδικος επιδώσει το μη προσαρμοσμένο δικόγραφο, δεν είναι υποχρεωμένος (άρθρο 17 παρ. 6 του π.δ. 18/1989) να επιδώσει και το προσαρμοσμένο, το οποίο πάντως οφείλει να υποβάλει στη Γραμματεία εντός της τασσόμενης προθεσμίας σε πρωτότυπο και ικανό αριθμό αντιγράφων (κατά την υπόδειξη της Γραμματείας). Για την υποβολή του προσαρμοσμένου δικογράφου οι λοιποί διάδικοι ενημερώνονται από τη Γραμματεία και λαμβάνουν γνώση με χορήγηση αντιγράφου. Σε κάθε περίπτωση, η κατάθεση προσαρμοσμένου δικογράφου καταχωρίζεται στο ΟΣΔΔΥ ΔΔ, στο οποίο έχουν πρόσβαση οι διάδικοι μέσω του κωδικού παρακολούθησης της υποθέσεως.

Παράβολο προσαρμοσμένου δικογράφου

31. Αν ο διάδικος που οφείλει να υποβάλει προσαρμοσμένο δικόγραφο παραλείψει να το υποβάλει ή το υποβάλει μεν, αλλά με τρόπο που παραβιάζει τη σχετική υποχρέωση, έχει τη δυνατότητα μέσα σε προθεσμία ενός μηνός που αρχίζει από τη λήξη της προθεσμίας που του είχε ταχθεί από τη Γραμματεία να υποβάλει το προσαρμοσμένο δικόγραφο κατά τρόπο νομότυπο (άρθρο 17 παρ. 7 του π.δ. 18/1989).

32. Η ως άνω δυνατότητα παρέχεται υπό την προϋπόθεση ότι ο διάδικος θα καταβάλει παράβολο τριπλάσιο του προβλεπόμενου για το οικείο ένδικο βοήθημα ή μέσο. Αν η προσαρμογή αφορά δικόγραφο για το οποίο δεν οφείλεται παράβολο (π.χ. δικόγραφο προσθέτων λόγων ή παρεμβάσεως), καταβάλλεται το τριπλάσιο του παραβόλου που αντιστοιχεί στο οικείο ένδικο βοήθημα ή μέσο.

33. Η ως άνω υποχρέωση (άρ. 17 παρ. 7 π.δ. 18/1989) καταβολής πρόσθετου παραβόλου δεν τροποποιεί τις ρυθμίσεις που ορίζουν ποιοι διάδικοι υποχρεούνται να καταβάλλουν παράβολο (π.χ. το άρθρο 36 παρ.

1 του π.δ. 18/1989). Αν η χρήση της δυνατότητας που παρέχει η διάταξη του άρθρου 17 παρ. 7 του π.δ. 18/1989 γίνεται από διάδικο ο οποίος δεν έχει υποχρέωση καταβολής παραβόλου, το γεγονός αυτό λαμβάνεται υπόψη κατά την επιδίκαση δικαστικής δαπάνης σύμφωνα με όσα ορίζονται στο άρθρο 39 παρ. 1 του π.δ. 18/1989.

Προσαρμογή δικογράφου και προσωρινή δικαστική προστασία

34. Εφόσον ο διάδικος που ζητεί προσωρινή προστασία εκπληρώσει την κατά το άρθρο 52 παρ. 3 του π.δ. 18/1989 υποχρέωση επιδόσεως της αιτήσεως αναστολής και του κυρίου δικογράφου, έστω και πριν από την απαιτούμενη προσαρμογή (του κυρίου δικογράφου ή του δικογράφου προσωρινής δικαστικής προστασίας ή και των δύο), σε όλως δε εξαιρετικές περιπτώσεις ακόμη και πριν από την επίδοση αυτή, είναι δυνατή η εξέταση αιτήματος προσωρινής διαταγής από τον πρόεδρο του αρμόδιου σχηματισμού.

35. Σε κάθε περίπτωση όμως έως την εκδίκαση της αιτήσεως αναστολής ο διάδικος πρέπει να έχει εκπληρώσει την υποχρέωσή του για την προσαρμογή των ανωτέρω δικογράφων σύμφωνα με το άρθρο 17 παρ. 6 και 7 του π.δ. 18/1989. Η μη εκπλήρωση της υποχρεώσεως αυτής έχει ως συνέπεια την απόρριψη της αιτήσεως προσωρινής δικαστικής προστασίας.

Περιεχόμενο συνοπτικής εκθέσεως δικογράφου

36. Στη συνοπτική έκθεση του δικογράφου (άρθρο 19 παρ. 2 π.δ. 18/1989) είναι ενδεδειγμένο να αναφέρονται συνοπτικά οι προβαλλόμενοι λόγοι, να γίνεται μνεία σχετικά με το αν η προσβαλλόμενη πράξη είναι περιορισμένης χρονικής ισχύος (σε περιπτώσεις αιτήσεως ακυρώσεως και εφέσεως), ώστε να καθίσταται εμφανής η ενδεχόμενη ανάγκη εισαγωγής

της υποθέσεως στην εξαιρετική διαδικασία, καθώς και να αναφέρονται τυχόν συναφείς υποθέσεις που εκκρεμούν στο Δικαστήριο.

V. Επιδόσεις δικογράφων και πράξεων ορισμού δικασίμου
(άρθρα 21, 52 παρ. 3 π.δ. 18/1989)

Τακτική διαδικασία

Επίδοση εισαγωγικών δικογράφων-Προθεσμία

37. Στην τακτική διαδικασία ο διάδικος που ασκεί το ένδικο βοήθημα ή μέσο, σε αντίθεση με το μέχρι τώρα συμβαίνον, έχει την υποχρέωση να το επιδώσει στον ή στους αντιδίκους του εντός αποκλειστικής προθεσμίας δύο (2) μηνών από την κατάθεση. Η μη τήρηση της προθεσμίας αυτής συνεπάγεται την οριστική θέση στο αρχείο, με απόφαση του δικαστικού σχηματισμού σε συμβούλιο του άρθρου 34Γ του π.δ. 18/1989, του ενδίκου βοηθήματος ή μέσου, το οποίο θεωρείται ως μη ασκηθέν, ωσάν να είχε υποβληθεί παραίτηση από αυτό.

38. Το δίμηνο για την επίδοση του εισαγωγικού δικογράφου του ενδίκου βοηθήματος ή μέσου αρχίζει από την κατάθεσή του είτε αυτή γίνεται στο Συμβούλιο της Επικρατείας ή άλλη δημόσια αρχή (δικαστική, διοικητική), αν πρόκειται για ένδικο βοήθημα, είτε στο δικαστήριο που εκδίδει την προσβαλλόμενη απόφαση, αν πρόκειται για ένδικο μέσο απευθυνόμενο στο Συμβούλιο της Επικρατείας.

39. Αν η άσκηση του ενδίκου βοηθήματος γίνει σε αναρμόδιο δικαστήριο και το ένδικο βοήθημα παραπεμφθεί στο Συμβούλιο της Επικρατείας από το αναρμόδιο δικαστήριο, το δίμηνο για την επίδοση του ενδίκου βοηθήματος αρχίζει από την επίδοση στον διάδικο που το άσκησε της αποφάσεως ή της πράξεως που παραπέμπει το ένδικο βοήθημα στο Συμβούλιο της Επικρατείας. Στην περίπτωση αυτή, ακόμη και αν είχε γίνει

επίδοση του δικογράφου του ενδίκου βοηθήματος που κατατέθηκε στο αναρμόδιο δικαστήριο, ο υπόχρεος διάδικος την επαναλαμβάνει εντός διμήνου από την επίδοση σε αυτόν της παραπεμπτικής αποφάσεως ή πράξεως.

40. Οι γραμματείες των δικαστηρίων ή οι αρχές, στις οποίες κατατίθενται ένδικα βοηθήματα ή μέσα, έχουν υποχρέωση να χορηγούν στον καταθέτοντα επικυρωμένα αντίγραφα του δικογράφου που αυτός οφείλει να επιδώσει. Η ανωτέρω υποχρέωση της γραμματείας του δικαστηρίου ή της αρχής υφίσταται, εφόσον τα αντίγραφα προσκομίζονται από τον καταθέτοντα κατά την κατάθεση του πρωτοτύπου. Άλλα αντίγραφα δεν εκδίδονται από τη γραμματεία ή την οικεία αρχή, αλλά από τους δικηγόρους, οι οποίοι βεβαιώνουν με δική τους ευθύνη ότι πρόκειται για ακριβή αντίγραφα ή φωτοαντίγραφα του κατατεθέντος πρωτοτύπου. Αν το δικόγραφο κατατεθεί ηλεκτρονικά, ο υπόχρεος διάδικος επιδίδει αντίγραφο του πρωτοτύπου ηλεκτρονικού δικογράφου, το οποίο παράγεται από το σύστημα.

Προσκόμιση αποδεικτικών επιδόσεως

41. Ο διάδικος που βαρύνεται με την επίδοση του εισαγωγικού δικογράφου προσκομίζει τα αποδεικτικά επιδόσεως το ταχύτερο δυνατό.

42. Αν το εισαγωγικό δικόγραφο δεν έχει κατατεθεί στο Συμβούλιο της Επικρατείας και δεν έχει περιέλθει ακόμη στη Γραμματεία του, ο διάδικος μπορεί να προσκομίσει τα αποδεικτικά στο δικαστήριο ή την αρχή όπου το κατέθεσε και να τα επισυνάψει στο δικόγραφο. Για την περιέλευση των δικογράφων αυτών στο Συμβούλιο της Επικρατείας ο ενδιαφερόμενος οφείλει να ενημερώνεται από τη Γραμματεία του Συμβουλίου και, εφόσον λάβει καταφατική απάντηση, μπορεί να προσκομίσει σε αυτήν τα αποδεικτικά επιδόσεως (αν δεν τα έχει ήδη επισυνάψει στο δικόγραφο κατά τα ανωτέρω), άλλως οφείλει να τα κρατήσει και να τα προσκομίσει

μετά την περιέλευση της δικογραφίας στο Συμβούλιο. Μετά τη χορήγηση από τη Γραμματεία του Συμβουλίου της Επικρατείας κωδικού παρακολούθησης της υποθέσεως, η οποία γίνεται πάντοτε μετά την περιέλευση της δικογραφίας στο Συμβούλιο, ο υπόχρεος διάδικος μπορεί να προσκομίζει τα αποδεικτικά στη Γραμματεία που χορήγησε τον κωδικό παρακολούθησης.

Θεραπεία μη νομοτύπης επιδόσεως εισαγωγικού δικογράφου

43. Αν η επίδοση του ενδίκου βοηθήματος ή μέσου σύμφωνα με την περ. α της παρ. 1 του άρθρου 21 του π.δ. 18/1989 γίνει εμπροθέσμως αλλά όχι νομοτύπως, ο υπόχρεος διάδικος καλείται μέσω της Γραμματείας από τον Πάρεδρο ή τον Εισηγητή που ορίστηκε ως εισηγητής της προδικασίας να επαναλάβει νομοτύπως την επίδοση σύμφωνα με τις οδηγίες που του δίνονται με την πρόσκληση και εντός εύλογης προθεσμίας που τάσσεται με αυτήν.

44. Για την πρόσκληση αυτή και την τασσόμενη προθεσμία καταχωρίζεται βεβαίωση στον φάκελο της δικογραφίας, η οποία υπογράφεται από τον αρμόδιο γραμματέα. Αν και η νέα επίδοση δεν διενεργηθεί νομοτύπως και εμπροθέσμως, το ένδικο βοήθημα τίθεται στο αρχείο με απόφαση του δικαστικού σχηματισμού του άρθρου 34Γ του π.δ. 18/1989.

Επίδοση στον έχοντα δικαίωμα παρεμβάσεως

45. Η επίδοση της αιτήσεως ακυρώσεως σε διάδικο που έχει δικαίωμα παρεμβάσεως γίνεται, στην τακτική διαδικασία, από τον διάδικο που άσκησε την αίτηση ακυρώσεως με τήρηση προθεσμίας δύο (2) μηνών από την κατάθεση της αιτήσεως ακυρώσεως (άρθρο 21 παρ. 2 περ. ε του π.δ. 18/1989). Η επίδοση αυτή μπορεί να γίνει και από τη Γραμματεία οποτεδήποτε (πριν ή μετά την παρέλευση του διμήνου), η σχετική ωστόσο

ενέργεια της Γραμματείας θα λαμβάνει χώρα κατά κανόνα, εφόσον διαπιστωθεί ότι ο υπόχρεος διάδικος δεν εκπλήρωσε την υποχρέωσή του. Σε κάθε περίπτωση η εν λόγω επίδοση πρέπει να γίνεται το αργότερο τριάντα (30) ημέρες πριν από τη δικάσιμο ή στη μικρότερη των τριάντα (30) ημερών προθεσμία που μπορεί να ορίζεται από τον πρόεδρο μετά από σύντμηση.

46. Η παράλειψη ή η πλημμελής (π.χ. εκπρόθεσμη) εκπλήρωση της υποχρέωσης του διαδίκου που ασκεί την αίτηση ακυρώσεως να την επιδώσει εντός της πιο πάνω προθεσμίας δύο (2) μηνών στον έχοντα δικαίωμα παρεμβάσεως εκτιμάται από το Δικαστήριο κατά την επιδίκαση δικαστικής δαπάνης, δεν επιδρά όμως στο παραδεκτό του ενδίκου βοηθήματος.

Επιδόσεις πράξης ορισμού δικασίμου και πρακτικού του συμβουλίου

47. Μετά το πέρας της προδικασίας με την έκδοση πρακτικού (άρθρο 22 παρ. 4 και 5 π.δ. 18/1989) εκδίδεται πράξη ορισμού εισηγητή και δικασίμου (άρθρο 20 παρ. 3 π.δ. 18/1989), η οποία, μαζί με το πρακτικό του συμβουλίου, επιδίδεται με επιμέλεια της Γραμματείας σε όλους τους διαδίκους, συμπεριλαμβανομένου του ασκήσαντος το ένδικο βοήθημα ή μέσο, τριάντα (30) τουλάχιστον ημέρες πριν από τη δικάσιμο ή στη συντετμημένη (μικρότερη των 30 ημερών) προθεσμία που μπορεί να ορίζεται με την ίδια πράξη.

Εξαιρετική διαδικασία

Επιδόσεις εισαγωγικών δικογράφων και πράξεων ορισμού δικασίμου

48. Στην εξαιρετική διαδικασία οι επιδόσεις των εισαγωγικών

δικογράφων και των πράξεων ορισμού δικασίμου προς τους διαδίκους, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που έχουν δικαίωμα παρεμβάσεως, γίνονται από τη Γραμματεία τουλάχιστον τριάντα (30) ημέρες πριν από την οριζόμενη δικάσιμο ή στη συντετημημένη προθεσμία που μπορεί να ορίζεται κατά περίπτωση. Επίδοση μόνο της πράξης ορισμού δικασίμου γίνεται με επιμέλεια της Γραμματείας και στον διάδικο που άσκησε το ένδικο βοήθημα ή μέσο (άρθρο 21 παρ. 1 περ. β και γ του π.δ. 18/1989).

49. Εφόσον σε ειδικές περιπτώσεις, στις οποίες εφαρμόζεται η διαδικασία του άρθρου 20Α του π.δ. 18/1989, υφίστανται ειδικές δικονομικές διατάξεις που αφορούν τις επιδόσεις των δικογράφων (οι οποίες μπορεί να προβλέπουν ότι το δικονομικό βάρος για τη διενέργεια των επιδόσεων φέρουν οι διάδικοι), οι διατάξεις αυτές δεν θίγονται και εξακολουθούν να ισχύουν ως ειδικότερες σε σχέση με τις διατάξεις του π.δ. 18/1989 που ρυθμίζουν τις επιδόσεις στην εξαιρετική διαδικασία (δεν θίγονται π.χ. οι ειδικές ρυθμίσεις για τις επιδόσεις που περιέχονται στις διατάξεις του άρθρου 372 του ν. 4412/2016, όπως ισχύει).

50. Η επίδοση του εισαγωγικού δικογράφου από τον διάδικο που το ασκεί (κατά το άρθρο 21 παρ. 1 περ. α του π.δ. 18/1989) αποτελεί τη συνήθη περίπτωση επιδόσεως του δικογράφου αυτού λόγω της κατά κανόνα εφαρμογής της τακτικής διαδικασίας. Ωστόσο, η απευθείας εισαγωγή της υποθέσεως στο ακροατήριο κατά το άρθρο 20Α του π.δ. 18/1989 (εξαιρετική διαδικασία), η οποία συνεπάγεται την επίδοση (πλην ειδικών διατάξεων) του εισαγωγικού δικογράφου από τη Γραμματεία, εκτός από τις περιπτώσεις υποχρεωτικής εφαρμογής της (ανωτ., παρ. 17 περ. α), μπορεί να εφαρμόζεται και σε κάθε άλλη περίπτωση από το Δικαστήριο κατ' εκτίμηση των περιστάσεων είτε ύστερα από αίτηση διαδίκου είτε αυτεπαγγέλτως (ανωτ., παρ. 17 περ. β).

51. Στις τελευταίες αυτές περιπτώσεις, όπως και στις περιπτώσεις που το εισαγωγικό δικόγραφο (ιδίως ενδίκων μέσων) κατατίθεται σε άλλο

δικαστήριο ή αρχή και διαβιβάζεται στο Συμβούλιο της Επικρατείας, είναι ενδεχόμενο να μεσολαβεί χρονικό διάστημα από την κατάθεση έως ότου η υπόθεση εισαχθεί στη μία ή την άλλη διαδικασία.

52. Αν η εκκρεμότητα στον καθορισμό της διαδικασίας (τακτικής ή εξαιρετικής) παρατείνεται για ικανό διάστημα (που υπερβαίνει π.χ. τον ένα μήνα από την κατάθεση), ο διάδικος οφείλει να προχωρεί στην επίδοση του εισαγωγικού δικογράφου τηρώντας τη νόμιμη προθεσμία (2 μήνες από την κατάθεση) της τακτικής διαδικασίας.

Επίδοση σε περίπτωση αιτήσεως αναστολής

53. Όταν ασκείται αίτηση αναστολής, ο αιτών φέρει το βάρος να επιδώσει στον καθ' ου η αίτηση, όπως και στον τρίτο που έχει δικαίωμα παρεμβάσεως, τόσο την αίτηση αναστολής όσο και το κύριο δικόγραφο, αδιαφόρως αν εφαρμόζεται η συνήθης ή η εξαιρετική διαδικασία.

VI. Προσκόμιση στοιχείων από τους διαδίκους-Κανόνας προαποδείξεως-Συνέπειες μη αποστολής φακέλου (άρθρα 22 παρ. 1, 2 και 3, 23 παρ. 2, 24 παρ. 1, 25 παρ. 2, 33 παρ. 2, 39 παρ. 1 π.δ. 18/1989)

Τακτική διαδικασία

54. Στην τακτική διαδικασία τόσο η διάδικος αρχή, όσο και οι λοιποί διάδικοι οφείλουν να προσκομίζουν εντός της ίδιας προθεσμίας κάθε στοιχείο του διοικητικού φακέλου ή στοιχείο για την απόδειξη του εννόμου συμφέροντος και των ισχυρισμών τους, αντιστοίχως.

55. Η προθεσμία αυτή έχει διάρκεια τριών (3) μηνών και αρχίζει από τότε που επιδίδεται στη διάδικο αρχή το ένδικο βοήθημα από τον διάδικο που το ασκεί, η προθεσμία δηλαδή τρέχει σε βάρος και του

διαδίκου που επιδίδει. Ως προς τη διάδικο αρχή η ίδια προθεσμία (3 μηνών) τίθεται και για την υποβολή των απόψεών της. Όταν ασκούνται πρόσθετοι λόγοι, η αρχή μπορεί να συμπληρώνει τις απόψεις της εντός ευλόγου χρόνου από την επίδοση του προσθέτου δικογράφου.

56. Η Διοίκηση είναι υποχρεωμένη να αποστέλλει τον φάκελο και τις απόψεις της σύμφωνα με το άρθρο 23 παρ. 1 και 2 του π.δ. 18/1989 εντός των οριζομένων προθεσμιών χωρίς να είναι ανάγκη να της ζητηθεί η εκπλήρωση της υποχρέωσης αυτής. Δεν αποκλείεται πάντως να της επισημαίνεται η σχετική υποχρέωση, όπως π.χ. με την παραγγελία που δίνει ο πληρεξούσιος δικηγόρος για την επίδοση του εισαγωγικού δικογράφου.

57. Αν η υποχρέωση της Διοικήσεως δεν εκπληρωθεί εντός της οριζόμενης στον νόμο προθεσμίας τριών (3) μηνών ή εκπληρωθεί, αλλά υπάρχουν ουσιώδεις ελλείψεις στα διαβιβασθέντα στοιχεία, ο εισηγητής της προδικασίας (Πάρεδρος ή Εισηγητής) ζητεί, σύμφωνα με το άρθρο 22 παρ. 2 του π.δ. 18/1989, με έγγραφό του από τη Διοίκηση (αν συντρέχει περίπτωση και από οποιονδήποτε άλλο διάδικο) να συμπληρωθούν τα ελλείποντα στοιχεία εντός εύλογης προθεσμίας, μνημονεύοντας ρητώς στο ίδιο έγγραφο τη διάταξη του άρθρου 22 παρ. 2 του π.δ. 18/1989.

58. Αν η προθεσμία που τίθεται με το εν λόγω έγγραφο του εισηγητή της προδικασίας παρέλθει άπρακτη, ο τελευταίος συντάσσει την έκθεσή του προς το συμβούλιο (άρθρο 22 παρ. 1 του π.δ. 18/1989) και εισάγει την υπόθεση σε αυτό λαμβάνοντας υπόψη και όσα ορίζει το άρθρο 24 παρ. 1 του π.δ. 18/1989 για τη δυνατότητα συναγωγής τεκμηρίου ομολογίας ακόμη και για την έκδοση αποφάσεως σε συμβούλιο.

Εξαιρετική διαδικασία

59. Στην εξαιρετική διαδικασία και με την επιφύλαξη των ειδικών

ρυθμίσεων που ισχύουν σε ειδικές δικονομικές διαδικασίες (π.χ. άρθρο 372 ν. 4412/2016) η διάδικος αρχή οφείλει κατά κανόνα και εφόσον η επίδοση προς αυτήν του ενδίκου βοηθήματος και της πράξεως ορισμού δικασίμου γίνει τουλάχιστον δύο (2) μήνες πριν από τη δικάσιμο να προσκομίζει τα στοιχεία της υποθέσεως και την έκθεση των απόψεών της τριάντα (30) ημέρες πριν από τη δικάσιμο. Αν η ως άνω προθεσμία των δύο (2) μηνών δεν τηρηθεί, ο φάκελος και οι απόψεις της Διοικήσεως αποστέλλονται σε εύλογο χρόνο πριν από τη δικάσιμο, με όριο τις δεκαπέντε (15) πλήρεις ημέρες πριν από τη δικάσιμο, κατά τα αναφερόμενα κατωτέρω (παρ. 60 έως 62). Όταν ασκούνται πρόσθετοι λόγοι, η Διοίκηση μπορεί πάντοτε να συμπληρώνει τις απόψεις της εντός ευλόγου χρόνου από την επίδοση του προσθέτου δικογράφου.

Χρονικό όριο προαποδείξεως (ανεξαρτήτως διαδικασίας)

60. Ανεξαρτήτως εφαρμοζόμενης διαδικασίας (τακτικής ή εξαιρετικής), το τελικό χρονικό όριο για την εφαρμογή του κανόνα της προαποδείξεως, όριο κοινό και για την υποβολή υπομνημάτων, είναι δεκαπέντε (15) πλήρεις ημέρες πριν από τη δικάσιμο (αρχική ή μετά από αναβολή) κατά την οποία λαμβάνει χώρα η συζήτηση της υποθέσεως στο ακροατήριο. Η προθεσμία αυτή είναι αποκλειστική και αφορά τόσο τη διάδικο αρχή όσο και τους λοιπούς διαδίκους (άρθρο 25 παρ. 2 π.δ. 18/1989). Το όριο αυτό αφορά αποκλειστικώς τα έγγραφα που καταλαμβάνονται από τον κανόνα της προαποδείξεως, δηλαδή στοιχεία φακέλου, στοιχεία αποδείξεως του εννόμου συμφέροντος και πραγματικών ισχυρισμών των διαδίκων, καθώς και υπομνήματα.

61. Η παραβίαση του κανόνα της προαποδείξεως καθιστά την προσκόμιση και επίκληση οποιουδήποτε εγγράφου ή άλλου στοιχείου απαράδεκτη. Είναι, πάντως, δυνατό σε εξαιρετικές περιπτώσεις (σύντμηση προθεσμιών, προσκόμιση κρίσιμων για την έκβαση της δίκης δικαστικών αποφάσεων, οψιγενή στοιχεία, άλλοι εξαιρετικοί λόγοι κρινόμενοι κατά

περίπτωση) το ως άνω χρονικό όριο να καμφθεί, με τελικό σημείο μεταθέσεως του την παραμονή της δικασίμου. Ως εξαιρετικοί λόγοι για την εφαρμογή της ανωτέρω εξαιρέσεως νοούνται, ενδεικτικώς, λόγοι ανωτέρας βίας ή γενικότερα λόγοι εξερχόμενοι της σφαίρας επιρροής του διαδίκου (π.χ. προσκόμιση διοικητικού ή δικαστικού εγγράφου από ιδιώτη διάδικο, το οποίο εκδόθηκε σε χρόνο που δεν επέτρεψε την τήρηση της προθεσμίας προαποδείξεως).

62. Αν οι εξαιρετικοί λόγοι που δικαιολογούν τη μετάθεση του ορίου της προαποδείξεως συνδέονται με το πρόσωπο των διαδίκων, οι τελευταίοι φέρουν το βάρος να τους επικαλούνται και να τους αποδεικνύουν.

63. Κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο («επί της έδρας»), κατά μείζονα δε λόγο μετά τη συζήτηση, δεν είναι επιτρεπτή η προσκόμιση οποιουδήποτε από τα ανωτέρω έγγραφα.

64. Ειδικότερα, το άρθρο 20 του Κανονισμού του Συμβουλίου της Επικρατείας προβλέπει ότι όλα τα έγγραφα που εισέρχονται στο Συμβούλιο πρέπει να καταχωρίζονται στο πρωτόκολλο με επιμέλεια των διαδίκων ή των πληρεξουσίων τους. Ο κανόνας αυτός εφαρμόζεται και για τα έγγραφα τα οποία μπορούν, στις περιπτώσεις που προβλέπεται, να προσκομίζονται έως τη συζήτηση στο ακροατήριο. Αν προσκομισθεί οποιοδήποτε από τα ανωτέρω έγγραφα κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, δεν κατατίθεται «επί της έδρας» και δεν παραλαμβάνεται από τον γραμματέα της έδρας. Το Δικαστήριο υποδεικνύει στον διάδικο να πρωτοκολλήσει το προσκομιζόμενο έγγραφο και κρατεί την υπόθεση έως ότου γίνει η δέουσα ενέργεια και το αργότερο μέχρι το πέρας της συνεδριάσεως.

65. Ο κανόνας της προαποδείξεως κατά το άρθρο 25 παρ. 2 του π.δ. 18/1989 δεν θίγει ειδικούς δικονομικούς κανόνες, οι οποίοι διέπουν

τον χρόνο για την πραγματοποίηση διαδικαστικών πράξεων που δεν σχετίζονται με την υποβολή εγγράφων που υπόκεινται στον ανωτέρω κανόνα. Π.χ. ο κανόνας της προαποδείξεως δεν θίγει τους ειδικούς κανόνες που διέπουν τον χρόνο προσκομίσεως της δικαστικής πληρεξουσιότητας κατά το άρθρο 27 του π.δ. 18/1989 ή τους κανόνες που διέπουν τον χρόνο προσκομίσεως εγγράφων για την επίκληση πρόσθετης νομολογίας κατά τα άρθρα 53 παρ. 3 και 58 παρ. 1 του π.δ. 18/1989, όπως επίσης και τις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 32 του π.δ. 18/1989.

Προσκόμιση στοιχείων για την απόδειξη εξόδων επιδόσεως

66. Προκειμένου να επιδικασθεί δικαστική δαπάνη σύμφωνα με το άρθρο 39 παρ. 1 εδάφιο τελευταίο του π.δ. 18/1989 υπέρ ιδιώτη διαδίκου για έξοδα επιδόσεως, όπως τα έξοδα αυτά καθορίζονται νομίμως κάθε φορά [βλ. αποφάσεις 21798/11.3.2013 Υπουργών Δικαιοσύνης και Οικονομικών περί καθορισμού αμοιβών δικαστικών επιμελητών (Β' 709/16.3.2016) και 1089838/6612/0016/11.10.2006 Υφυπουργού Οικονομίας και Οικονομικών περί καθορισμού του ύψους των δικαιωμάτων και εξόδων της διοικητικής εκτελέσεως (Β' 1560/24.10.2006)], ο ιδιώτης διάδικος οφείλει να προσκομίζει το αργότερο εντός της προθεσμίας προαποδείξεως (15 πλήρεις ημέρες προ της συζητήσεως) στοιχεία για την απόδειξη της σχετικής δαπάνης.

Συνέπειες μη αποστολής φακέλου

67. Οι αρχές που είναι διάδικοι πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαίτερα σοβαρές επιπτώσεις που μπορεί να έχει για την έκβαση της υποθέσεως η μη αποστολή του φακέλου ή η αποστολή φακέλου με ουσιώδεις ελλείψεις, δοθέντος ότι στις περιπτώσεις αυτές το Δικαστήριο μπορεί, εκτιμώντας τις περιστάσεις, να συνάγει τεκμήριο ομολογίας ως προς την πραγματική βάση των ισχυρισμών του αιτούντος ή του προσφεύγοντος. Η δυνατότητα συναγωγής του τεκμηρίου ομολογίας

παρέχεται ακόμη και για την έκδοση αποφάσεως σε συμβούλιο κατά το άρθρο 34B του π.δ. 18/1989, εφόσον ο εισηγητής της προδικασίας έχει ζητήσει, σύμφωνα με το άρθρο 22 παρ. 2 του π.δ. 18/1989, από τη διάδικο αρχή την αποστολή του φακέλου ή τη συμπλήρωση ουσιωδών ελλείψεων (άρθρο 24 παρ. 1 π.δ. 18/1989) (βλ. ανωτ., παρ. 57). Όταν εφαρμόζεται η εξαιρετική διαδικασία, η δυνατότητα συναγωγής τεκμηρίου ομολογίας παρέχεται, εφόσον η συζήτηση στο ακροατήριο αναβληθεί μία (1) φορά λόγω μη αποστολής των στοιχείων του φακέλου ή λόγω διαπιστώσεως ουσιωδών ελλείψεων χωρίς να απαιτείται έκδοση προδικαστικής αποφάσεως.

Προδικαστική απόφαση

68. Αν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπάρχει ανάγκη για συμπληρωματική απόδειξη, διατηρεί πάντοτε την ευχέρεια να εκδώσει προδικαστική απόφαση για την προσκόμιση στοιχείων ή την παροχή πληροφοριών (άρθρο 33 παρ. 2 π.δ. 18/1989). Κατ' αναλογία προς την εν λόγω μείζονα δυνατότητα του Δικαστηρίου, το Δικαστήριο μπορεί κατ' εξαίρεση να επιτρέψει την υποβολή υπομνημάτων και μετά τη συζήτηση, εφόσον τούτο κριθεί απολύτως αναγκαίο (π.χ. όταν μετατίθεται το όριο προαποδείξεως στην παραμονή της δικασίμου).

VII. Άσκηση προσθέτων λόγων (άρθρο 25 παρ. 1 π.δ. 18/1989)

Τακτική διαδικασία

69. Στην τακτική διαδικασία οι προθεσμίες υποβολής (καταθέσεως και επιδόσεως) των προσθέτων λόγων διαμορφώνονται ως εξής:

α) Στα ένδικα βοηθήματα η προθεσμία είναι είκοσι (20) ημέρες από την παρέλευση της προθεσμίας τριών (3) μηνών που τίθεται στη Διοίκηση για την αποστολή του φακέλου και των απόψεών της και, αν υπάρχουν

περισσότερες αρχές που είναι διάδικοι, από την παρέλευση της ανωτέρω τρίμηνης προθεσμίας από την τελευταία επίδοση του ενδίκου βοηθήματος.

β) Στα ένδικα μέσα η προθεσμία είναι είκοσι (20) ημέρες από την παρέλευση τριών (3) μηνών από τότε που ο ασκήσας το ένδικο μέσο διάδικος το επέδωσε στον αντίδικό του και, αν υπάρχουν περισσότεροι αντίδικοι (εφεσίβλητοι, αναιρεσίβλητοι), από την παρέλευση τριών (3) μηνών από την τελευταία από τις επιδόσεις αυτές.

γ) Αν η τρίμηνη προθεσμία από την επίδοση του ενδίκου βοηθήματος για την αποστολή του φακέλου δεν τηρηθεί από τη Διοίκηση (περίπτωση ολικής μη αποστολής του φακέλου εντός τριμήνου) ή τηρηθεί, αλλά μετά την παρέλευση του τριμήνου περιέλθουν στο Συμβούλιο της Επικρατείας κρίσιμα στοιχεία, όπως και αν μετά την παρέλευση τριμήνου από την επίδοση του ενδίκου μέσου περιέλθουν στο Συμβούλιο της Επικρατείας κρίσιμα στοιχεία, ο διάδικος μπορεί κατά περίπτωση, η οποία κρίνεται από το Δικαστήριο, να ασκήσει προσθέτους λόγους και μετά την παρέλευση της ανωτέρω τρίμηνης προθεσμίας. Στις περιπτώσεις αυτές οι πρόσθετοι λόγοι μπορούν να ασκηθούν το αργότερο είκοσι (20) πλήρεις ημέρες πριν από τη δικάσιμο για τη συζήτηση της υποθέσεως στο ακροατήριο, η οποία ορίζεται με πράξη του προέδρου (μετά την έκδοση πρακτικού του συμβουλίου). Στις ανωτέρω περιπτώσεις ο διάδικος οφείλει να επισημαίνει στο δικόγραφο του τα οψίμως περιελθόντα στοιχεία, τα οποία δικαιολογούν τη χρήση της εξαιρετικής αυτής δυνατότητας.

Εξαιρετική διαδικασία

70. Στην εξαιρετική διαδικασία η προθεσμία ασκήσεως των προσθέτων λόγων είναι είκοσι (20) πλήρεις ημέρες πριν από την οριζόμενη δικάσιμο.

Σε περίπτωση συντμήσεως

71. Σε περίπτωση συντμήσεως της βασικής προθεσμίας τριάντα (30) ημερών για την επίδοση στους διαδίκους της πράξης ορισμού δικασίμου για την εισαγωγή της υποθέσεως στο ακροατήριο, η προθεσμία των είκοσι (20) πλήρων ημερών πριν από τη δικάσιμο για την άσκηση των προσθέτων λόγων (όπου προβλέπεται εφαρμογή της προθεσμίας αυτής) δεν εφαρμόζεται και οι πρόσθετοι λόγοι υποβάλλονται έως την παραμονή της δικασίμου. Στην περίπτωση αυτήν οι λοιποί διάδικοι διατυπώνουν τις απόψεις τους σε σχέση με τους προσθέτους λόγους στο ακροατήριο, αν δε κρίνεται αναγκαίο το Δικαστήριο μπορεί να αναβάλει τη συζήτηση σε σύντομη δικάσιμο ή να επιτρέψει, κατ' εξαίρεση, την υποβολή υπομνημάτων (βλ. ανωτ. παρ. 68).

VIII. Άσκηση παρεμβάσεως (άρθρο 49 π.δ. 18/1989)

72. Στην τακτική διαδικασία, εφόσον η αίτηση ακυρώσεως επιδοθεί από τον αιτούντα – ή, για την ταυτότητα του λόγου, από τη Γραμματεία του Δικαστηρίου – εντός διμήνου από την άσκηση της αιτήσεως σε εκείνον που έχει δικαίωμα παρεμβάσεως, ο τελευταίος μπορεί να ασκήσει (καταθέσει και επιδώσει) την παρέμβαση εντός αποκλειστικής προθεσμίας τριών μηνών από την επίδοση, η άπρακτη παρέλευση της οποίας του στερεί το σχετικό δικαίωμα.

73. Σε κάθε άλλη περίπτωση, εφόσον η επίδοση της αιτήσεως ακυρώσεως λάβει χώρα μετά την παρέλευση διμήνου από την κατάθεσή της, η παρέμβαση μπορεί να ασκείται τουλάχιστον δεκαπέντε (15) πλήρεις ημέρες πριν από τη δικάσιμο, εφόσον η επίδοση λάβει χώρα τριάντα (30) τουλάχιστον ημέρες πριν από αυτή, ή, αν έγινε σύντμηση προθεσμίας, έως την παραμονή της δικασίμου.

IX. Δικαστική πληρεξουσιότητα (άρθρα 27, 34B π.δ. 18/1989)

Ισχύοντες τύποι δικαστικής πληρεξουσιότητας

74. Κανένας τύπος παροχής δικαστικής πληρεξουσιότητας πέραν των ήδη προβλεπόμενων από το άρθρο 27 του π.δ. 18/1989 (κατωτ., παρ. 75 έως 80) δεν ισχύει πλέον. Δεν ισχύουν, δηλαδή, οι προβλεπόμενοι στο προϊσχύσαν δίκαιο τύποι της αυτοπρόσωπης εμφανίσεως και προφορικής δηλώσεως στο ακροατήριο του διαδίκου ή του νομίμου εκπροσώπου του ν.π.ι.δ. ή της συνυπογραφής του δικογράφου από τον διάδικο.

Φυσικά πρόσωπα

75. Η δικαστική πληρεξουσιότητα, η οποία χορηγείται από φυσικά πρόσωπα, παρέχεται αποκλειστικά με τους δύο (2) τύπους που ορίζονται στον νόμο, δηλαδή:

(α) με συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο, ειδικό ή γενικό (το γενικό πληρεξούσιο του οποίου η ισχύς έπαυσε κατά το άρθρο 97 παρ. 3 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, διότι παρήλθαν πέντε χρόνια από τη χορήγησή του, δεν λαμβάνεται υπόψη, έστω και αν ίσχυε κατά τον χρόνο ασκήσεως του ενδίκου βοηθήματος ή μέσου)·

ή

(β) με ειδική ψηφιακή εξουσιοδότηση μέσω της ενιαίας ψηφιακής πύλης της δημόσιας διοίκησης (gov.gr).

76. Η ψηφιακή εξουσιοδότηση είναι έγκυρη, εφόσον εκδίδεται μέσω της ενιαίας ψηφιακής πύλης της δημόσιας διοίκησης και υποβάλλεται στο Δικαστήριο ηλεκτρονικά.

77. Για την έγκυρη ηλεκτρονική υποβολή της ψηφιακής εξουσιοδοτήσεως εφαρμόζονται οι κανόνες ηλεκτρονικής καταθέσεως

εγγράφων του άρθρου 70α του π.δ. 18/1989, ώστε να διασφαλίζεται ο έλεγχος γνησιότητας του ηλεκτρονικού εγγράφου. Δεν είναι επιτρεπτή η ηλεκτρονική υποβολή της ψηφιακής εξουσιοδότησεως με μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail).

78. Γίνεται δεκτή ως έγκυρη η κατάθεση εντύπου αντιγράφου της ψηφιακής εξουσιοδότησεως στη Γραμματεία του Συμβουλίου της Επικρατείας, εφόσον η γνησιότητα του αντιγράφου βεβαιώνεται από δικηγόρο. Στην τελευταία περίπτωση, εφόσον προσκομίζονται επικυρωμένα αντίγραφα ψηφιακών εξουσιοδοτήσεων περισσότερων διαδίκων, καταχωρίζονται όλες από τη Γραμματεία (Τμήμα Πρωτοκόλλου) στο ΟΣΔΔΥ ΔΔ με τον ίδιο αριθμό πρωτοκόλλου και στη σχετική καταχώριση αναφέρονται τα ονόματα όλων των διαδίκων, οι οποίοι παρέχουν πληρεξουσιότητα με τις εξουσιοδοτήσεις αυτές.

Ν.Π.Ι.Δ.

79. Τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου χορηγούν δικαστική πληρεξουσιότητα μόνο με ειδικό συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο.

Διοίκηση

80. Για τη Διοίκηση εφαρμόζονται οι κείμενες γι' αυτήν διατάξεις (όπως στο προϊσχύσαν δίκαιο).

Προθεσμία υποβολής της δικαστικής πληρεξουσιότητας

Για τον ασκούντα το ένδικο βοήθημα ή μέσο

81. Η προθεσμία υποβολής της δικαστικής πληρεξουσιότητας, ανεξαρτήτως του τύπου αυτής (συμβολαιογραφικό έγγραφο, ψηφιακή εξουσιοδότηση), από τον διάδικο που ασκεί το ένδικο βοήθημα ή μέσο

είναι αποκλειστική και έχει διάρκεια δεκαπέντε (15) πλήρων ημερών πριν από την αρχική δικάσιμο, πριν δηλαδή από τη δικάσιμο που ορίζεται με την πράξη του προέδρου που προβλέπεται στο άρθρο 20 παρ. 3 του π.δ. 18/1989 (άρθρο 27 παρ. 1 π.δ. 18/1989).

82. Ο ανωτέρω κανόνας για την προθεσμία υποβολής της δικαστικής πληρεξουσιότητας συνδέεται αποκλειστικώς με τον ορισμό της αρχικής δικασίμου για την εκδίκαση της υποθέσεως στο ακροατήριο. Εφαρμόζεται, συνεπώς, τόσο στην τακτική διαδικασία (στην οποία η αρχική δικάσιμος ορίζεται μετά το πέρας της προδικασίας σε συμβούλιο) όσο και στην εξαιρετική διαδικασία (στην οποία η αρχική δικάσιμος ορίζεται αμέσως).

83. Σε περίπτωση συντμήσεως και μόνο της προθεσμίας των επιδόσεων για την αρχική δικάσιμο, η δικαστική πληρεξουσιότητα από τον ασκούντα το ένδικο βοήθημα ή μέσο μπορεί, κατ' εξαίρεση, να προσκομίζεται το αργότερο έως τη συζήτηση στο ακροατήριο (με καταχώρισή της στο πρωτόκολλο, βλ. ανωτ. παρ. 63, 64).

Για τους λοιπούς διαδίκους

84. Η δικαστική πληρεξουσιότητα (με τους πιο πάνω τύπους) από οποιονδήποτε άλλο διάδικο προσκομίζεται έως τη συζήτηση στο ακροατήριο και καταχωρίζεται στο πρωτόκολλο κατά τα προεκτεθέντα.

Αδυναμία τηρήσεως της προθεσμίας υποβολής δικαστικής πληρεξουσιότητας για λόγους ανωτέρας βίας-Αίτηση επαναφοράς πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση

85. Αν κατά τη λήξη της προθεσμίας των δεκαπέντε (15) πλήρων ημερών πριν από την αρχικώς ορισθείσα δικάσιμο για την υποβολή της δικαστικής πληρεξουσιότητας από τον διάδικο που άσκησε το ένδικο

βοήθημα ή μέσο συντρέξουν λόγοι ανωτέρας βίας που καθιστούν αδύνατη την εμπρόθεσμη υποβολή της δικαστικής πληρεξουσιότητας, μπορεί να κατατεθεί από τον ανωτέρω διάδικο αίτηση επαναφοράς των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση (άρθρο 27 παρ. 6 π.δ. 18/1989).

86. Η αίτηση επαναφοράς υποβάλλεται μέσα σε αποκλειστική προθεσμία 10 ημερών από την άρση του εμποδίου (ανωτέρας βίας) το οποίο κατέστησε αδύνατη την τήρηση της προθεσμίας νομιμοποίησης. Αν η άρση του εμποδίου επέρχεται σε χρόνο μικρότερο των 10 ημερών πριν από τη δικάσιμο, η αίτηση υποβάλλεται το αργότερο έως την έναρξη της συζητήσεως στο ακροατήριο.

87. Με την αίτηση επαναφοράς συνυποβάλλονται υποχρεωτικά το συμβολαιογραφικό έγγραφο ή η ψηφιακή εξουσιοδότηση προς τον πληρεξούσιο δικηγόρο, καθώς και κάθε στοιχείο που αποδεικνύει τη συνδρομή του λόγου ανωτέρας βίας.

88. Το Δικαστήριο αποφαινεται για την αίτηση επαναφοράς με την απόφαση που εκδίδει για την υπόθεση. Αν δεχθεί την αίτηση επαναφοράς, προχωρεί στην εκδίκαση της υποθέσεως με την ίδια απόφαση. Αν την απορρίψει, απορρίπτει το ένδικο βοήθημα ή μέσο ως απαράδεκτο λόγω έλλειψης νομιμοποίησης του πληρεξουσίου δικηγόρου.

Αίτημα αναβολής της συζητήσεως για λόγους ανωτέρας βίας σχετικούς με τη νομιμοποίηση του πληρεξουσίου – Απόφαση για την αναβολή

89. Δεν αποκλείεται σε οποιονδήποτε διάδικο (ασκήσαντα το ένδικο βοήθημα ή μέσο και λοιπούς διαδίκους) να υποβάλει γραπτό αίτημα αναβολής κατά το άρθρο 33 παρ. 6 του π.δ. 18/1989 με επίκληση σπουδαίου λόγου (βλ. κατωτ., παρ. 113), ο οποίος συνίσταται σε ανωτέρα βία νομιμοποίησης του πληρεξουσίου δικηγόρου του, εφόσον το κώλυμα

εξακολουθεί να υφίσταται κατά τον χρόνο συζητήσεως.

90. Η αποδοχή του αιτήματος αναβολής από το Δικαστήριο βεβαιώνεται με ενυπόγραφη σημείωση του προέδρου επί του εγγράφου αιτήματος αναβολής και ανακοινώνεται από τον πρόεδρο στο ακροατήριο. Αν κριθεί αναγκαίο, εκδίδεται πρακτικό αναβολής ή παρεμπίπτουσα απόφαση. Για την απόρριψη του αιτήματος αναβολής εκδίδεται παρεμπίπτουσα απόφαση.

91. Μετά την αποδοχή του αιτήματος αναβολής για τον ανωτέρω λόγο και τον ορισμό νέας δικασίμου, οι κανόνες (προθεσμίες) υποβολής της δικαστικής πληρεξουσιότητας εφαρμόζονται σε σχέση με τη δικάσιμο που ορίζεται μετά την αναβολή.

Δικαστική πληρεξουσιότητα για την έκδοση αποφάσεως σε συμβούλιο κατά το άρθρο 34B του π.δ. 18/1989

92. Προϋπόθεση για την έκδοση αποφάσεως από τον δικαστικό σχηματισμό σε συμβούλιο του άρθρου 34Γ του π.δ. 18/1989, με την οποία γίνεται δεκτό ένδικο βοήθημα ή μέσο, είναι να έχει νομιμοποιηθεί ο πληρεξούσιος δικηγόρος του διαδίκου που το έχει ασκήσει. Στην περίπτωση αυτή ο εισηγητής της προδικασίας επικοινωνεί, σύμφωνα με το άρθρο 22 παρ. 3 του π.δ. 18/1989, με κάθε πρόσφορο μέσο με τον υπογράφοντα δικηγόρο και του ζητεί την προσκόμιση της δικαστικής πληρεξουσιότητας σε εύλογο χρόνο. Αν δεν υπάρξει ανταπόκριση στο αίτημα, ο δικαστικός σχηματισμός του άρθρου 34Γ δεν εκδίδει απόφαση αποδοχής και η υπόθεση εισάγεται με πρακτικό στο ακροατήριο.

Χ. Εκδίκαση υποθέσεως σε συμβούλιο-Αίτηση εισαγωγής στο ακροατήριο-Τριτανακοπή (άρθρα 22, 34Α, 34Β, 34Γ, 36 παρ. 4 π.δ. 18/1989)

Εισαγωγή της υποθέσεως στο συμβούλιο-Έκδοση πρακτικού ή αποφάσεως

93. Στην τακτική διαδικασία η υπόθεση εισάγεται από τον εισηγητή της προδικασίας στον δικαστικό σχηματισμό σε συμβούλιο του άρθρου 34Γ του π.δ. 18/1989 με βάση την έκθεση που συντάσσει σύμφωνα με το άρθρο 22 παρ. 1 του π.δ. 18/1989. Η έκθεση περιλαμβάνει πλήρες ιστορικό της υποθέσεως, τα στοιχεία που βεβαιώνονται από τα έγγραφα, καθώς και τα ζητήματα που ανακύπτουν.

94. Εφόσον το συμβούλιο κρίνει ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την έκδοση αποφάσεως, εκδίδει πρακτικό, μετά το οποίο η υπόθεση εισάγεται στο ακροατήριο με πράξη του προέδρου. Το πρακτικό του συμβουλίου αποτελεί και την έκθεση βάσει της οποίας η υπόθεση εισάγεται προς συζήτηση στο ακροατήριο. Ο εισηγητής που έχει ορισθεί για τη συζήτηση στο ακροατήριο έχει σε κάθε περίπτωση τη δυνατότητα, εφόσον το κρίνει απαραίτητο, να υποβάλει πρόσθετη έκθεση, η οποία πρέπει να κατατίθεται το αργότερο 3 ημέρες πριν από τη συζήτηση (άρθρο 22 παρ. 5 του π.δ. 18/1989).

95. Εφόσον ανακύπτουν νέα ζητήματα ή προκύπτουν νεότερα, κρίσιμα για την υπόθεση, νομολογιακά δεδομένα μετά τη σύνταξη της εκθέσεως του άρθρου 22 παρ. 1 από τον εισηγητή της προδικασίας, ο τελευταίος οφείλει να επικαιροποιεί την ανωτέρω έκθεση έως την έκδοση του πρακτικού του συμβουλίου, αν δε τα εν λόγω ζητήματα ή δεδομένα ανακύπτουν μετά την έκδοση του πρακτικού και έως τη συζήτηση στο ακροατήριο, η ως άνω αναγκαία επικαιροποίηση πρέπει να γίνεται με την υποβολή πρόσθετης εκθέσεως από τον εισηγητή της κύριας διαδικασίας σύμφωνα με το άρθρο 22 παρ. 5 του π.δ. 18/1989.

96. Ο δικαστικός σχηματισμός σε συμβούλιο εκδίδει απόφαση κατά τα άρθρα 34Α ή 34Β του π.δ. 18/1989, με την οποία απορρίπτει ή δέχεται

το ένδικο βοήθημα ή μέσο ή καταργεί τη δίκη σύμφωνα με το άρθρο 32 παρ. 1 του π.δ. 18/1989, εφόσον η υπόθεση δεν παρουσιάζει ιδιαίτερες νομικές ή πραγματικές δυσκολίες, ή παραπέμπει την υπόθεση στο αρμόδιο δικαστήριο.

97. Η διάταξη του άρθρου 34Α παρ. 1 του π.δ. 18/1989 δεν περιλαμβάνει μεταξύ των περιπτώσεων που μπορεί να εκδοθεί απόφαση σε συμβούλιο την περίπτωση της καταργήσεως δίκης κατά το άρθρο 32 παρ. 2 του π.δ. 18/1989, διότι η διάταξη αυτή, η οποία δεν έχει τροποποιηθεί, παρέχει στον αιτούντα το δικαίωμα να επικαλεσθεί ιδιαίτερο έννομο συμφέρον που δικαιολογεί τη συνέχιση της δίκης έως την πρώτη συζήτηση στο ακροατήριο. Ιδιαιτερότητα εν τούτοις παρουσιάζει η περίπτωση που ο αιτών έχει ζητήσει τη συνέχιση της δίκης κατά το άρθρο 32 παρ. 3 του π.δ. 18/1989 ήδη πριν από την εισαγωγή της υποθέσεως στο συμβούλιο. Αν πληρούνται οι προϋποθέσεις για τη συνέχιση της δίκης κατά την ανωτέρω διάταξη, τότε η δίκη αποκτά νέο αντικείμενο με βάση το αίτημα που έχει υποβάλει ο αιτών, το οποίο ισοδυναμεί με εξάλειψη του προηγούμενου αντικειμένου. Στην περίπτωση αυτή είναι δυνατή η έκδοση αποφάσεως σε συμβούλιο κατά τα άρθρα 34Α ή 34Β του π.δ. 18/1989.

98. Δεν αποκλείεται η δυνατότητα να εισάγονται στον δικαστικό σχηματισμό του άρθρου 34Γ του π.δ. 18/1989 υποθέσεις οι οποίες κανονικά θα έπρεπε να εισαχθούν απευθείας στο ακροατήριο κατά την εξαιρετική διαδικασία, υπό την προϋπόθεση ότι η αντιμετώπισή τους σε συμβούλιο μπορεί να γίνει ταχύτατα, χωρίς να παρεμβάλλεται το προδικαστικό στάδιο της τακτικής διαδικασίας (π.χ. για την παραπομπή στο αρμόδιο δικαστήριο ενός αναρμοδίως ασκηθέντος ή για την απόρριψη ενός προδήλως απαραδέκτου ενδίκου βοηθήματος ή μέσου).

99. Προκειμένου η απόφαση του άρθρου 34Β του π.δ. 18/1989, με την οποία γίνεται δεκτό το ένδικο βοήθημα ή μέσο, να αρχίσει να παράγει τα αποτελέσματά της, πρέπει να εκδίδεται πράξη του προέδρου με την

οποία βεβαιώνεται ότι παρήλθε άπρακτη η προθεσμία για την κατάθεση αιτήσεως εισαγωγής της υποθέσεως στο ακροατήριο.

Αίτηση εισαγωγής της υποθέσεως στο ακροατήριο

100. Αν ο δικαστικός σχηματισμός σε συμβούλιο του άρθρου 34Γ του π.δ. 18/1989 εκδώσει απόφαση κατά τα άρθρα 34Α ή 34Β, παρέχεται στους διαδίκους που θίγονται από την απόφαση αυτή το δικαίωμα να ζητήσουν με αίτησή τους την εισαγωγή της υποθέσεως στο ακροατήριο κατά τις διατάξεις των άρθρων 34Α παρ. 3 και 34Β παρ. 2 του π.δ. 18/1989.

Αίτηση εισαγωγής κατόπιν απορρίψεως του ενδίκου βοηθήματος ή μέσου

101. Αν εκδοθεί απορριπτική απόφαση σε συμβούλιο κατά το άρθρο 34Α του π.δ. 18/1989, ο διάδικος που άσκησε το ένδικο βοήθημα ή μέσο, στον οποίο και μόνον επιδίδεται από τη Γραμματεία η απορριπτική απόφαση, μπορεί να ζητήσει την εισαγωγή της υποθέσεως στο ακροατήριο με αίτησή του, η οποία ασκείται με κατάθεση στη Γραμματεία του Συμβουλίου της Επικρατείας εντός αποκλειστικής προθεσμίας 60 ημερών από την επίδοση της απορριπτικής αποφάσεως. Σε κάθε περίπτωση, η αίτηση εισαγωγής της υποθέσεως στο ακροατήριο δεν είναι επιτρεπτή μετά την παρέλευση 18 μηνών από την έκδοση της αποφάσεως του δικαστικού σχηματισμού του άρθρου 34Γ του π.δ. 18/1989. Μετά την άσκηση της αιτήσεως εισαγωγής παύει αυτοδικαίως η ισχύς της απορριπτικής αποφάσεως σε συμβούλιο που είχε εκδοθεί, χωρίς όμως να θίγεται το σκέλος της αποφάσεως αυτής, αν υπάρχει, το οποίο αφορά την απόρριψη της αιτήσεως αναστολής.

Καταβολή ειδικού παραβόλου ή επιβολή αυξημένης δικαστικής δαπάνης

102. Για την άσκηση της ανωτέρω αιτήσεως εισαγωγής της υποθέσεως στο ακροατήριο ο διάδικος οφείλει, εφόσον είναι υπόχρεος κατά νόμο για την καταβολή παραβόλου, να καταβάλει ειδικό παράβολο ίσο προς το πενταπλάσιο του ισχύοντος για το ένδικο βοήθημα ή μέσο. Το ειδικό παράβολο, όπως και το βασικό παράβολο του ενδίκου βοηθήματος ή μέσου, αποδίδεται σε εκείνον που το άσκησε και ζήτησε την εισαγωγή της υποθέσεως στο ακροατήριο, αν το ένδικο βοήθημα ή μέσο γίνει δεκτό εν όλω ή εν μέρει.

103. Αν, αντιθέτως, το ένδικο βοήθημα ή μέσο απορριφθεί και πάλι, το Δικαστήριο, εκτιμώντας τις περιστάσεις, μπορεί να επιβάλει σε βάρος εκείνου που ζήτησε την εισαγωγή στο ακροατήριο έως και το τριπλάσιο του ειδικού παραβόλου. Αν ο διάδικος αυτός δεν έχει κατά νόμο υποχρέωση καταβολής παραβόλου (βασικού και ειδικού), καταδικάζεται να καταβάλει στον νικήσαντα διάδικο το πενταπλάσιο της προβλεπόμενης δικαστικής δαπάνης του τελευταίου.

Αίτηση εισαγωγής κατόπιν αποδοχής του ενδίκου βοηθήματος ή μέσου

104. Αν εκδοθεί απόφαση κατά το άρθρο 34B του π.δ. 18/1989, η οποία δέχεται εν όλω ή εν μέρει το ένδικο βοήθημα ή μέσο, δικαίωμα για άσκηση αιτήσεως εισαγωγής της υποθέσεως στο ακροατήριο έχει κάθε διάδικος που δικαιολογεί έννομο συμφέρον. Για τον λόγο αυτόν η απόφαση σε συμβούλιο που δέχεται εν όλω ή εν μέρει το ένδικο βοήθημα ή μέσο επιδίδεται από τη Γραμματεία σε όλους τους διαδίκους.

105. Για την άσκηση της αιτήσεως εισαγωγής ισχύουν και στην περίπτωση αυτή οι ίδιες προθεσμίες (60 ημέρες από την επίδοση της αποφάσεως - ανεπίτρεπτο της αιτήσεως εισαγωγής μετά την παρέλευση 18 μηνών από την έκδοση της αποφάσεως σε συμβούλιο).

106. Αν μετά την εισαγωγή στο ακροατήριο το ένδικο βοήθημα ή μέσο γίνει και πάλι δεκτό, ο διάδικος που προκάλεσε την εισαγωγή στο ακροατήριο καταδικάζεται να καταβάλει στον νικήσαντα διάδικο το πενταπλάσιο της προβλεπόμενης δικαστικής δαπάνης.

Άσκηση τριτανακοπής

107. Όταν το συμβούλιο του άρθρου 34Γ του π.δ. 18/1989 εκδίδει ακυρωτική απόφαση επί αιτήσεως ακυρώσεως και αφού οριστικοποιηθεί η απόφαση αυτή με τη σχετική βεβαίωση του προέδρου, όποιος δικαιολογεί έννομο συμφέρον μπορεί να ασκήσει τριτανακοπή κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 51 του π.δ. 18/1989 (άρθρο 34B παρ. 2 π.δ. 18/1989).

108. Η άσκηση της τριτανακοπής αποκλείεται, αν είχε αποσβεσθεί το δικαίωμα παρεμβάσεως κατά τον χρόνο που εκδίδεται η απόφαση σε συμβούλιο. Η απόσβεση του δικαιώματος παρεμβάσεως επέρχεται στις εξής περιπτώσεις: (α) αν επιδόθηκε στον διάδικο που έχει δικαίωμα παρεμβάσεως αντίγραφο της αιτήσεως ακυρώσεως εντός διμήνου από την κατάθεσή της (άρθρο 21 παρ. 2 περ. ε του π.δ. 18/1989) και παρήλθε η προθεσμία τριών (3) μηνών για την άσκηση παρεμβάσεως (άρθρο 49 παρ. 2 του π.δ. 18/1989) (βλ. ανωτ., παρ. 72, 73)· (β) αν ασκήθηκε ήδη παρέμβαση από εκείνον που έχει δικαίωμα.

XI. Συζήτηση στο ακροατήριο-Αναβολή (άρθρο 33 παρ. 2, 3, 6 π.δ. 18/1989)

Παράσταση των διαδίκων στο ακροατήριο

109. Κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο οι διάδικοι παρίστανται με πληρεξούσιο δικηγόρο ή δηλώνουν, με κοινή ή ατομική δήλωση που υπογράφεται από τους πληρεξουσίους δικηγόρους, ότι δεν θα

εμφανισθούν στο ακροατήριο και ότι θα παραστούν με την πιο πάνω δήλωση. Δεν παρέχεται πλέον, σε αντίθεση με το έως τώρα συμβαίνον, δυνατότητα παραστάσεως του δικηγόρου με τη δήλωση «χωρίς ανάπτυξη», χωρίς πάντως να αποκλείεται οι πληρεξούσιοι, αντί αγορεύσεως, να αναφέρονται στα δικόγραφα βάσει των οποίων διεξάγεται η δίκη (άρθρο 33 παρ. 2 π.δ. 18/1989).

Προθεσμία υποβολής και ανακλήσεως δηλώσεων μη εμφανίσεως-Μη αποδοχή των δηλώσεων από το Δικαστήριο

110. Η δήλωση μη εμφανίσεως των πληρεξουσίων δικηγόρων στο ακροατήριο υποβάλλεται στη Γραμματεία το αργότερο 3 ημέρες πριν από τη συζήτηση. Η εκπρόθεσμη δήλωση είναι έγκυρη, αλλά στερεί από τον διάδικο το δικαίωμα δικαστικής δαπάνης για την παράσταση στο ακροατήριο. Η δήλωση μη εμφανίσεως μπορεί να ανακαλείται το αργότερο την παραμονή της δικασίμου και έως τις 12:00. Το Δικαστήριο μπορεί να μην αποδέχεται τις δηλώσεις μη εμφανίσεως των πληρεξουσίων δικηγόρων. Στην περίπτωση αυτή, οι διάδικοι (δικηγόροι) ενημερώνονται από τη Γραμματεία ή τον εισηγητή της υποθέσεως το αργότερο έως τις 15:00 της παραμονής της δικασίμου περί του ότι η συζήτηση θα διεξαχθεί με τήρηση προφορικότητας (άρθρο 33 παρ. 3 π.δ. 18/1989).

Αγορεύσεις

111. Εφόσον ο πληρεξούσιος δικηγόρος παρίσταται στο ακροατήριο, αναπτύσσει την υπόθεση εντός του χρόνου που προβλέπεται από τον Κανονισμό του Δικαστηρίου, όπως ειδικότερα καθορίζεται και διευθετείται από τον διευθύνοντα τη διαδικασία (άρθρο 21 παρ. 3 του Κανονισμού).

112. Οι πληρεξούσιοι δικηγόροι οφείλουν να περιορίζουν την ανάπτυξη στα κρίσιμα ζητήματα λαμβάνοντας ιδίως υπόψη την οριοθέτηση

των ζητημάτων αυτών με το πρακτικό του συμβουλίου ή την έκθεση του εισηγητή, όπως και το γεγονός ότι η διαδικασία ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας είναι πρωτίστως έγγραφη και διεξάγεται βάσει των δικογράφων και των εγγράφων που έχουν υποβληθεί.

Αναβολή συζητήσεως με αίτηση διαδίκου

113. Αναβολή της συζητήσεως με γραπτό αίτημα διαδίκου, το οποίο υποβάλλεται έως τη συζήτηση με καταβολή του προβλεπόμενου παραβόλου, είναι επιτρεπτή μόνο για σπουδαίο λόγο. Δεύτερο αίτημα για τον ίδιο ή για παρεμφερή λόγο είναι απαράδεκτο (άρθρο 33 παρ. 6 π.δ. 18/1989).

Διάκριση των συζητούμενων στο ακροατήριο υποθέσεων με βάση τη μεταβατική διάταξη του άρθρου 23 παρ. 1 του ν. 5119/2024

114. Για όσο χρόνο θα συνυπάρχουν στα εκθέματα υποθέσεις που διέπονται από τις διατάξεις του π.δ. 18/1989, όπως ίσχυαν πριν από τον ν. 5119/2024, και υποθέσεις που διέπονται από τις εν λόγω διατάξεις μετά τον ν. 5119/2024, το Δικαστήριο μπορεί να προτάσσει τις υποθέσεις μίας κατηγορίας και, αφού ολοκληρώνεται η εκδίκασή τους, να εκδικάζει τις υποθέσεις της άλλης.

XII. Πρότυπη δίκη (άρθρο 1 του ν. 3900/2010, όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 26 του ν. 5119/2024)

Κατάργηση του δικαιώματος παρεμβάσεως-Υποβολή υπομνημάτων από διαδίκους εκκρεμών δικών

115. Στην πρότυπη δίκη ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας («πιλοτική» δίκη κατόπιν αιτήματος διαδίκου ή δίκη κατόπιν προδικαστικού ερωτήματος διοικητικού δικαστηρίου) δεν προβλέπεται πλέον, σε αντίθεση

με την προϊσχύσασα διάταξη του άρθρου 1 του ν. 3900/2010, η άσκηση παρεμβάσεως από κάθε διάδικο σε εκκρεμή δίκη ενώπιον διοικητικού δικαστηρίου στην οποία ανακύπτει το ίδιο ζήτημα.

116. Αντί της παρεμβάσεως οι διάδικοι στις εκκρεμείς αυτές δίκες μπορούν, σύμφωνα με τη νέα παρ. 3 του άρθρου 1 του ν. 3900/2010, να καταθέσουν υπόμνημα και να αναπτύξουν τους ισχυρισμούς τους. Η υποβολή του υπομνήματος δεν τους καθιστά διαδίκους στην πρότυπη δίκη ούτε τους παρέχει αντίστοιχα δικαιώματα, όπως δικαίωμα παραστάσεως κατά τη συζήτηση. Διάδικοι στην πρότυπη δίκη είναι μόνο οι διάδικοι της κύριας δίκης, στο πλαίσιο της οποίας είτε υποβλήθηκε αίτημα για τη διεξαγωγή πιλοτικής δίκης είτε υποβλήθηκε προδικαστικό ερώτημα από το διοικητικό δικαστήριο.

117. Τα προαναφερόμενα υπομνήματα κατατίθενται στη γραμματεία του διοικητικού δικαστηρίου στο οποίο εκκρεμεί το κύριο ένδικο βοήθημα ή μέσο δεκαπέντε (15) πλήρεις ημέρες πριν από την ορισθείσα ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας δικάσιμο και διαβιβάζονται στο Συμβούλιο υπηρεσιακώς. Η γραμματεία του διοικητικού δικαστηρίου οφείλει να βεβαιώνει με το διαβιβαστικό έγγραφό της την ύπαρξη της εκκρεμούς δίκης, την ιδιότητα του καταθέτοντος το υπόμνημα ως διαδίκου, καθώς και το αντικείμενο της δίκης αυτής.

Έκταση δεσμευτικού αποτελέσματος της πρότυπης δίκης

118. Η απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας η οποία εκδίδεται στο πλαίσιο πρότυπης δίκης δεσμεύει μόνο τους διαδίκους της δίκης αυτής (άρ. 1 παρ. 4 ν. 3900/2010).

Εκδίκαση υποθέσεων μετά την επίλυση ζητημάτων

119. Μετά την επίλυση των ζητημάτων στο πλαίσιο πρότυπης

δίκης οι υποθέσεις που η εκδίκασή τους είχε ανασταλεί εξαιτίας της πρότυπης δίκης εισάγονται κατά κανόνα σε διαδικασίες σε συμβούλιο, εφόσον τίθεται μόνο το επιλυθέν κατά την πρότυπη δίκη ζήτημα ή και άλλα ζητήματα, τα οποία εμπίπτουν στις περιπτώσεις που εφαρμόζονται οι δικονομικές διατάξεις για την έκδοση αποφάσεων σε συμβούλιο. Τα δικαστικά δαπανήματα που προβλέπονται από τις οικείες διατάξεις σε περίπτωση που ο διάδικος ζητεί την εισαγωγή της υποθέσεως στο ακροατήριο διπλασιάζονται (άρθρο 1 παρ. 5 ν. 3900/2010).

Παραδεκτό ενδίκων μέσων σε περίπτωση αντιθέσεως με απόφαση σε πρότυπη δίκη

120. Αν εκδοθεί απόφαση διοικητικού δικαστηρίου που έρχεται σε αντίθεση με απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας η οποία ελήφθη στο πλαίσιο πρότυπης δίκης, επιτρέπεται κατά περίπτωση η άσκηση ενδίκων μέσων χωρίς να εφαρμόζονται οι περιοριστικές διατάξεις του άρθρου 92 παρ. 2 και 3 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας (χρηματικά όρια εκκλητού) και των άρθρων 53 παρ. 3 και 4 και 58 παρ. 1 του π.δ. 18/1989 (χρηματικά όρια για την άσκηση αιτήσεως αναιρέσεως, συνδρομή ζητήματος για το οποίο δεν υπάρχει νομολογία ή υπάρχει αντίθετη νομολογία για την άσκηση εφέσεως και αιτήσεως αναιρέσεως). Αν με το ίδιο ένδικο μέσο εγείρονται και άλλα ζητήματα, πέραν των επιλυθέντων κατά την πρότυπη δίκη, ως προς το παραδεκτό του ενδίκου μέσου για την εξέταση των άλλων αυτών ζητημάτων οι ανωτέρω διατάξεις για το παραδεκτό εξακολουθούν να εφαρμόζονται.

XIII. Μεταφορά διαφορών στα διοικητικά δικαστήρια- Μεταβατικές ρυθμίσεις (άρθρα 24, 25 και 27 του ν. 5119/2024)

Διαφορές ουσίας (τροποποιήσεις ν. 1406/1983)

121. Με τις παρ. 1, 2 και 3 του άρθρου 24 του ν. 5119/2024

επέρχονται μεταβολές στο άρθρο 1 του ν. 1406/1983 και υπάγονται στα διοικητικά δικαστήρια, ως διαφορές ουσίας, οι παρακάτω διαφορές:

(α) Στο διοικητικό πρωτοδικείο:

(αα) οι διαφορές που αφορούν «τα πάσης φύσεως τέλη, δικαιώματα, ανταλλάγματα ή άλλα έσοδα υπέρ των νομικών προσώπων δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, για την επιβολή ή τον προσδιορισμό των οποίων εκδίδονται, εφάπαξ ή περιοδικώς, πράξεις οργάνων των ανωτέρω κατ' ενάσκηση δημόσιας εξουσίας» (περ. ιβ της παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 1406/1983, η οποία προστέθηκε με το άρθρο 24 παρ. 1 του ν. 5119/2024).

(ββ) οι διαφορές που σχετίζονται με «την άρνηση χορήγησης αποδεικτικού ή βεβαιώσεως ενημερότητας για χρέη προς το Δημόσιο ή τους φορείς κοινωνικής ασφάλισης από οποιαδήποτε αιτία, καθώς και από πράξεις των φορολογικών αρχών σχετικές με τη φορολογική κατοικία, την εγγραφή, διαγραφή ή μεταβολή στοιχείων στο φορολογικό μητρώο, τον κλειδάριθμο, τον αριθμό φορολογικού μητρώου και τον κωδικό αριθμό δραστηριότητας» (περ. γ της παρ. 4 του άρθρου 1 του ν. 1406/1983, όπως διαμορφώθηκε με το άρθρο 24 παρ. 2 του ν. 5119/2024).

(β) Στο διοικητικό εφετείο:

οι διαφορές «που αναφύονται από την έκδοση ατομικών πράξεων κατά τη νομοθεσία για την επιβολή μέτρων επιστροφής (rebate) ή αυτόματης επιστροφής (claw back) ή άλλων παρόμοιων μέτρων σε βάρος επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της παροχής υπηρεσιών υγείας και εμπορίας φαρμακευτικών σκευασμάτων, ιατροτεχνολογικών προϊόντων και συμπληρωμάτων ειδικής διατροφής» (νέα παρ. 7 του άρθρου 1 του ν. 1406/1983, η οποία προστέθηκε με το άρθρο 24 παρ. 3 του ν. 5119/2024).

Μεταβατικές ρυθμίσεις

122. Οι διαφορές της ανωτέρω περιπτώσεως (α) που ήταν εκκρεμείς (μη συζητηθείσες) στο Συμβούλιο της Επικρατείας κατά τη δημοσίευση του ν. 5119/2024 στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως στις 5.7.2024 παραπέμπονται στο αρμόδιο διοικητικό πρωτοδικείο με πράξη του προέδρου του δικαστικού σχηματισμού του Συμβουλίου στον οποίο εκκρεμούν, σύμφωνα με τη μεταβατική διάταξη του άρθρου 27 παρ. 1 του ν. 5119/2024.

123. Για τις διαφορές της ανωτέρω περιπτώσεως (β) ισχύει η μεταβατική διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 27 του ν. 5119/2024. Σύμφωνα με αυτήν, η αρμοδιότητα του διοικητικού εφετείου δεν αφορά τις εκκρεμείς (στις 5.7.2024) στο Συμβούλιο της Επικρατείας υποθέσεις το αντικείμενο των οποίων ανάγεται σε χρόνο έως και το τέλος του 2018. Οι υποθέσεις αυτές εξακολουθούν να εκδικάζονται από το Συμβούλιο με τον ίδιο τρόπο, όπως πριν από τον ν. 5119/2024.

124. Αντιθέτως, οι εκκρεμείς υποθέσεις της πιο πάνω κατηγορίας (στις 5.7.2024), οι οποίες ανάγονται σε χρόνο μετά από το έτος 2018 (από 1.1.2019 και εφεξής), υπάγονται πλέον στο διοικητικό εφετείο και παραπέμπονται σε αυτό με πράξη του προέδρου του δικαστικού σχηματισμού του Συμβουλίου της Επικρατείας, ενώπιον του οποίου εκκρεμούν.

Ακυρωτικές διαφορές (τροποποιήσεις ν. 702/1977)

125. Με τις παρ. 1 και 2 του άρθρου 25 του ν. 5119/2024 επέρχονται τροποποιήσεις στο άρθρο 1 του ν. 702/1977 (αντικατάσταση της περ. ια της παρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 702/1977 και προσθήκη παραγράφου 1Α στο ίδιο άρθρο). Με τις διατάξεις αυτές υπάγονται στην

ακυρωτική αρμοδιότητα των διοικητικών δικαστηρίων (διοικητικών εφετείων και πρωτοδικείων) οι εξής κατηγορίες διαφορών:

Διοικητικό εφετείο

Στην ακυρωτική αρμοδιότητα του διοικητικού εφετείου υπάγονται, κατά την παρ. 1 του άρθρου 25 του ν. 5119/2024 (νέα περ. ια της παρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 702/1977), πέραν των διαφορών από την έκδοση ατομικών πράξεων που είχαν υπαχθεί ήδη με την προϊσχύσασα περ. ια (διαφορές από την εφαρμογή της νομοθεσίας περί Ο.Τ.Α., πλην οργανώσεως και λειτουργίας των υπηρεσιών τους), και οι διαφορές από την έκδοση ατομικών διοικητικών πράξεων κατ' εφαρμογή της νομοθεσίας «για τη μεταβολή επωνύμου και τη ληξιαρχική κατάσταση του προσώπου».

Διοικητικό πρωτοδικείο

Στην ακυρωτική αρμοδιότητα του διοικητικού πρωτοδικείου υπάγονται, κατά την παρ. 2 του άρθρου 25 του ν. 5119/2024 (νέα παρ. 1Α του άρθρου 1 του ν. 702/1977), οι διαφορές από την έκδοση ατομικών πράξεων που αφορούν:

(α) «την εφαρμογή της νομοθεσίας περί όπλων και εκρηκτικών εν γένει» και

(β) «την αποκατάσταση βλαβών επί των πάσης φύσεως ή κατηγορίας δημοσίων έργων και ιδίως επί του οδικού δικτύου εν γένει, καθώς και την επιβολή της σχετικής δαπάνης σε βάρος των υπόχρεων προσώπων».

Μεταβολές ως προς το εκκλητό των αποφάσεων επί ακυρωτικών διαφορών

126. Με το άρθρο 25 παρ. 3 του ν. 5119/2024 τροποποιείται το άρθρο 5Α του ν. 702/1977, το οποίο ρυθμίζει το εκκλητό των αποφάσεων των διοικητικών δικαστηρίων που εκδίδονται επί των ακυρωτικών διαφορών του άρθρου 1 του ν. 702/1977, όπως το άρθρο αυτό διαμορφώθηκε μετά από τις προαναφερθείσες τροποποιήσεις. Σύμφωνα με τη νέα διάταξη του άρθρου 5Α του ν. 702/1977, οι αποφάσεις των διοικητικών δικαστηρίων για τις μεταφερόμενες κατηγορίες ακυρωτικών διαφορών είναι ανέκκλητες, εκτός από την περίπτωση των διαφορών από την εφαρμογή της νομοθεσίας περί όπλων και εκρηκτικών, στις οποίες οι αποφάσεις του διοικητικού πρωτοδικείου υπόκεινται σε έφεση ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Μεταβατικές ρυθμίσεις

127. Οι ανωτέρω ακυρωτικές αρμοδιότητες περιέρχονται στα διοικητικά δικαστήρια για τα ένδικα βοηθήματα που κατατίθενται από τη δημοσίευση του ν. 5119/2024, δηλαδή από 5.7.2024 και εφεξής, σύμφωνα με τη μεταβατική διάταξη του άρθρου 27 παρ. 3 του ν. 5119/2024. Συνεπώς, όσα ένδικα βοηθήματα κατατέθηκαν έως και την 4η.7.2024 εκδικάζονται από το Συμβούλιο της Επικρατείας.»

3. Περαιτέρω, υιοθετήθηκαν από τη Διοικητική Ολομέλεια οι ακόλουθες καλές πρακτικές:

α) Οι διάδικοι έχουν πρόσβαση στην κατ' άρθρο 22 παρ. 1 του π.δ. 18/1989 έκθεση του εισηγητή της υποθέσεως κατά τη διαδικασία σε συμβούλιο.

β) Ο εισηγητής της υποθέσεως οφείλει να επικαιροποιεί τη συντασσόμενη βάσει του άρθρου 22 παρ. 1 του π.δ. 18/1989 έκθεση, βάσει ζητημάτων ή νομολογιακών δεδομένων που προέκυψαν σε μεταγενέστερο από τη σύνταξη αυτής χρόνο και έως τη συζήτηση της υποθέσεως στο ακροατήριο. Το ίδιο ισχύει και για τον εισηγητή της κύριας

υποθέσεως (μετά την εισαγωγή της στο ακροατήριο), ο οποίος στις ανωτέρω περιπτώσεις θα καταθέτει πρόσθετη (σε σχέση με το πρακτικό του συμβουλίου) έκθεση.

γ) Στην περίπτωση κατά την οποία η νομιμότητα μιας πράξης κατά της οποίας έχει ασκηθεί ένδικο βοήθημα ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας εξαρτάται από άλλη πράξη, η κρίση για τη νομιμότητα της οποίας εκκρεμεί ενώπιον άλλου δικαστηρίου, η συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου μπορεί να αναβληθεί περισσότερες φορές κατόπιν συνεννόησης του εισηγητή της υπόθεσης με τον Πρόεδρο του οικείου δικαστικού σχηματισμού, προς τούτο δε θα ενημερώνονται οι διάδικοι προκειμένου να τηρήσουν στον προσήκοντα χρόνο τις δικονομικές τους υποχρεώσεις.

Για την πιστοποίηση των ανωτέρω συντάσσεται το παρόν πρακτικό.

Ο Πρόεδρος

Η Γραμματέας

Μιχαήλ Πικραμένος

Σταυρούλα Χάρου